

M A K Tár

2006/9. szám

Alapította: a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Vári Attila:

A kételkedés tudósa

Szász Jánosról

2. oldal

Reich Éva:

Képek és emberek

12. oldal

Fehér László:

„Alpinisták lesztek”

M. Tóth Istvánra

emlékezve

18. oldal

Péntek Orsolya:

Történetet az olvasónak, szöveget a kritikusnak

Haklik Norbert interjú

20. oldal

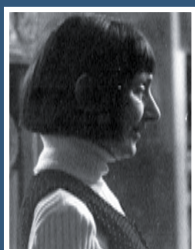
Büki Attila:

Az „öreg hölgy” hűségese hódolója

Veszeli Lajosról

22. oldal

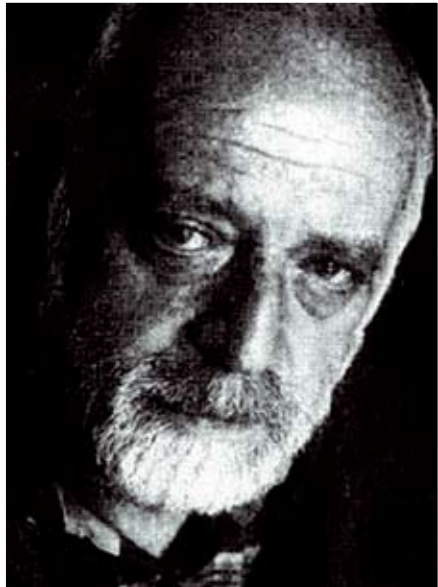
Karcpoétika

„Aki a sárból mesét gyárt,
időtlen tekintetű.
Arcán tetovált Zengés,
Végzet utáni betű.”

Szécsi Margit

A kételkedés tudósa

Szász Jánosról (1927–2006)

Valamikor a hatvanas évek közepén találkoztam vele először Majtényi Erik bukaresti lakásán.

Első novelláim akkortájt jelentek meg, s már kiadás előtt állt kisregényem, amely a nemzedékek közti feszültségről szólt.

Azért részletezem az első találkozásunk idején velem történeteket, mert a dolgok természetes rendje szerint, valamilyen ostoba generációs gőg miatt mélysegesen lenéztem azt a nemzedéket, amely a negyvenes évek végén, az ötvenes években teljes lélekkel – mi akkor azt mondtuk, hogy „nyelves csókkal” dicsőítette az állampártot, Sztálint és a kollektívizált mezőgazdaságot, a sztahanovistákat és a béketábor...

Akkor még nem értettem, mert nem is érthettem, hogy egy rendszerváltás után kitermelődnek a hívők, az újban feltétlenül és erejükön felül is tenni vágyók, vagy azok a reménykedők, akik hinni szeretnének, hogy a holnap szebb lesz, mint az a tegnapi, amelyből éppen kiléptünk.

Szász János végigélte a világháború mellett a zsidóüldözés korszakát, s csak mai eszemmel értem, hogy ő és sorstársai hitték: most már csak jobb és szebb, de mindenképpen boldogabb jövő vár rájuk.

Gimnáziumi tankönyvünkben, valamilyen szocreál művel szerepelt, s emiatt nem előítélem volt, hanem igazi ítéletem vele és mindazokkal szemben, akik bedőltek a zsdánov-sztálini szellemi monopozlizmusnak.

Mi Szabad Európát hallgattunk, s pesti egyetemista barátaink jóvoltából hozzájutottunk a világ-irodalom újdonságaihoz. Már tudtuk azt, hogy lehet Juhász Ferenc, Nagy László vagy az akkor még fiatal Csóori Sándor módjára is verselni, véleményt mondani a világról. Ne feledjük, a hatvanas évek közepe felé valami változott Magyarországon – ekkortájt járta az a mondanás, hogy Magyarország a szocialista láger legvidámabb barakkja.

Én, tehát első találkozásunkkor gyanakodva figyeltem, ha jól emlékszem, akkor éppen ő volt a román írószövetség titkára, s nekünk, akiknek még csak kapu-döngetésnyi lehetőségünk sem volt, ő, mindenképpen a hatalom emberének számított.

– Míndjárt jönnek Szászék – mondta Majtényi Erik, kinek hasonló sorsot mért ki a teremő, mint

Szász Jánosnak, de akit első pillanattól megszerettem, fanyar humora, embersége, feltétel nélküli segítőkészsége miatt, s csak azért nem mehettem el Erikéktől, kikerülő a találkozást, mert nem volt hová mennem. Itt vetettek nekem ágyat – abban a szobában, ahol talán a nagy öregeket leszámítva, minden erdélyi magyar író megfordult előttem és utánam.

Nem voltam konfliktuskerülő, hajlamos voltam a kötekedős vitakozásra, s azért lett mehetnékem, mert tudtam, belemárnék majd Szász Jánosba, de nem tehetem, mert ő Majtényi legjobb barátja, s ha sértegetem, megbántom Eriket is.

De csoda történt. Kedves, szakállas férfi lépett a szobába, s a bemutatkozás után kezembe nyomott egy könyvet.

– A zabhegyező, gondolom, még nem olvastad. Erik mondta, hogy itt vagy, s úgy éreztem, ez neked való ajándék.

Aztán szinte minden találkozásunkkor kaptam tőle valamit. Heinrich Böllt, Huizingát, Günter

Grasst, de nem a kézzel fogható ajándékokban lakik a lényeg. A lényeges a szemnek láthatatlan, mondja a Kis Herceg s az, amit tőle kaptam sokkal több volt, mint amit e néhány sorban leírhatok.

Több világnyelven beszélt és olvasott, Szász költő felesége társasága révén – Anemone Latzina Jancsi miatt tanult meg Bukarestben magyarul – hozzájutott a német nyelvtérületen megjelenő újdonságokhoz, s mert hihetetlenül tájékozott volt, tőle tanultam meg, hogy az optimista, valójában egy rosszul informált pesszimista. Ő, ugyanis a hetvenes évek végén mondta ki azt az ítéletet, amely utólag valóra is vált: nincs emberarcú szocializmus, csak szociálisan érzékeny társadalmak vannak.

Barátaival, Molnár Gusztávval, Horváth Andorral, a nyolcvanas évek lelegején, a lengyel Szolidaritás lapját olvasták, olyan dolgokról beszélgettek, amely akkoriban a Ceausescu diktatúra éveiben, amikor egy politikai vicc miatt éveket sóztak még a hallgatóra is, fölérhetett volna egy-egy életfogytig tartó ítélettel.

– A kommunizmust nem lehet megreformálni – mondta egy alkalommal a bukaresti Írók Háza kertvendéglőjében. – Találkozunk mi még a barrikádokon...

Most már úgy marad meg örökre az emlékezetben, hogy rekedtes hangján ismételteti: a legnagyobb áldás a kételkedés tudománya.

És még egy lényeges dolog: a hetvenes évektől kezdve olyan publicisztikai írásokkal jelentkezett, amelyek a világ bármely lapjában – ahol megtanultak sorok között olvasni az emberek (Kelet-Berlintől Vlagyivosztokig), igazi élményt jelenthettek volna.

Úgy írt, hogy jegyzeteit, könyveit olvasva, szinte hallottam a hangját is, mintha ő olvasta volna föl kimondottan csak nekem.

Ő volt az utolsó mohikán a bukaresti magyar író-társaságból. Volt idő, amikor olyan jelentős írók éltek és dolgoztak Bukarestben, mint Szilágyi Domokos, Beke György, Páskándi Géza, Hervay Gizella, Bodor Pál, Szemlér Ferenc, Csiki László, Majtényi, s még oly sokan mások, hogy szinte fel sem lehet sorolni a neveket...

János egyedül maradt. Anemóné halála után vakon, emlékiratait diktálva élte utolsó éveit, ő, aki nem tudott társaság nélkül élni. Ő, aki szerette a

jó italokat, vaksága és betegsége foglyaként, immáron társak nélkül utazott át a túlvilágra, ahol most éppen felhő-játékot rendez. A sors fintora, hogy az az író, aki szemléletességével, gondolatait megerősítő képi látásmódjával lopta vissza magát az erdélyi olvasók szívébe,

élete végén már nem volt mit, vagy kiket lásson...

Negyvenévesi barátság után, az ember nem szívesen búcsúzik.

Csak napokkal temetésed után értesültem a haláláról, így hát bennem néhány napig még élő voltál János. És most az a Szász János él bennem, aki megtanított arra, hogy mindannyian a damaszkuszi úton járunk, s hogy saulusi életünkben, mindnyájunknak megadhat az, hogy ha már Szent Pál nem is lesz belőlünk, de valami Pál még mindig lehetünk.

Azt mondják, hogy a halhatatlanság fő feltétele a halál. Nem tudom János, hogy milyen lesz az utókorod. Én csak azt tudom, hogy milyen volt az életednek az a szakasza, amikor barátok voltunk. És ha véletlenül kezdedbe kerülne ez az írás, ne sértsen, ha most azt mondom: teljes életet éltél. Tévedésekkel és mámorokkal, kijózanodással és olyan nyílton, amely csak azoknak adatik meg, akikben a tudás bölcsességé válik.

Vári Attila

...a hetvenes évektől kezdve olyan publicisztikai írásokkal jelentkezett, amelyek a világ bármely lapjában – ahol megtanultak sorok között olvasni az emberek (Kelet-Berlintől Vlagyivosztokig), igazi élményt jelenthettek volna.

A Flocsek bukása

Örley Istvánt kifejejtették az irodalomtörténetből

Valamikor a húszas-harmincas évek fordulóján két kadét álldogált a Ludovika egyik termében dr. Telbisz Albert orvos százados előtt. Épphogy kiszabadultak a hűvösvölgyi Bocskai István Főreálból, ahová a kőszegi katonaiskola után kerültek, mint potenciális magyar tiszték. Telbisz doktor, aki mindenkit „alkalmatlanná” nyilvánított, aki nem óhajtott katonai karriert a lassan háborúba sodródó Magyarországon, a két kadét közül az egyiket. Ottlik Gézát annak kérésére azonnal felmentette. A másik, Ottlik évfolyamtársa, Örley István sokáig habozott. Telbisz kiküldte a folyosóra. Örley gondolkodott, aztán a Ludovikát választotta. 1934-ig úgy tűnt, katoná lesz. Tisztte avatták. Aztán meggondolta. 1934-ben levelet írt Illés Endrének. Azt írta, százezer ív kézírata úszik a Dunán. Egyiket sem tartotta közlésre érdemesnek. Egy év múlva mégiscsak elküldte két novelláját a régi havernak, Ottliknak, közöltetné le valahol. A szerkesztők elzárkóztak. Örley István mégsem adta fel: 1936-ban megjelent első kisregénye a Vasárnapi újságban, innentől kezdve 1945-ig, haláláig elszórva, de minden évben publikált egy-két írást – és nem is akármilyen írásokat.

1945 januárjában egy légitámadás után az akkor 32 éves író, kritikus, dezertőr tiszt, aki terveket dolgozott ki a hidak megmentésére és hamis mentesítő igazolványokat készített többek között Szerb Antalnak, Halász Gábornak, Sárközi Györgynek (amit ők nem vettek igénybe), úgy döntött, elszív egy cigarettát az óvóhely vasajtaja előtt. Az egyik gép visszafordult. Ledobott egy bombát, amely a vasajtó előtt robbant fel: Örley holtteste egy hétig feküdt a romok között, míg kihúzták. Budapesten hamarosan véget ért a háború. Ugyanolyan rossz idők jöttek. Senkinek nem tűnt fel, hogy Radnóti, Szerb Antal és mások mellett még valaki eltűnt a magyar irodalomból.

„Nem maradt utána könyv. Novella, tanulmány se valami sok. Mégis, mindnyájan tudtuk, akkori, háború előtti húszévesek, hogy nemzedékünk egyik legtöbbet ígérő írója Örley. [...] Hangja épp csak, hogy elpendült, s még egy félbemaradt mozdulat is szorongató, hát még egy emberi élet, mely derékba tört” – írja róla 1968-ban Örkény István.

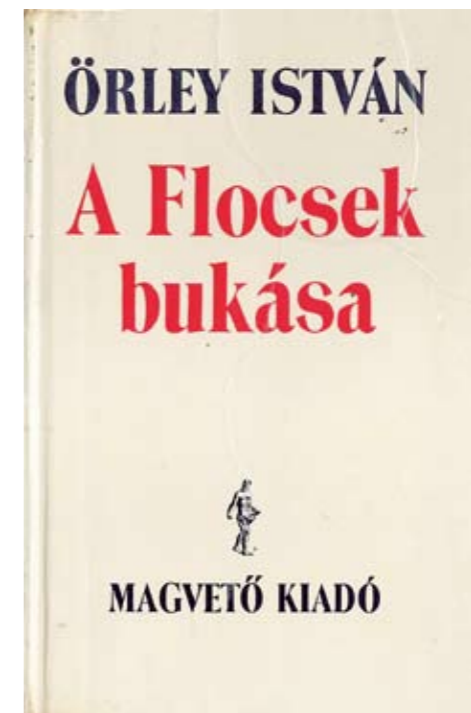
A mára gyakorlatilag teljesen elfelejtett Örley István 1913-ban született Berettyóújfaluban. Nagyváradon gyerekeskedett, majd 1920-ban családja Nagyvácszonyba, ő kisvártatva a kőszegi alreálba került. Későbbi írásaiban a katonaiskola, illetve a korabeli Pest – eltérő attitűdjük ellenére – ugyanúgy alapélmény, mint Ottliknál. Novellái közül egy-kettő a Minden megvan című Ottlik-novellagyűjtemény

eltűnt darabjának tűnik. Nemcsak az élmény, a korszak és a stílus hasonló ugyanis, de a minőség is.

Ottlik – megkockáztatjuk – a későbbiekben nagyjából ugyanazt bontotta ki, ami Örleyben bennszakadt: a két hasonló sorsú és kvalitású szerző közül az egyik idejekorán meghalt, míg a másik megírhatta a magyar irodalom egyik legnagyobb regényét.

Örley életműve sokáig darabokban hanyódott. 1968-ban végül Pergel Ferenc gyűjtötte egy kötetbe az írásokat. A kötet második kiadása 1988-ban jelent meg; sajnos egyik kiadás sem érte el a magyar irodalomtörténeti társadalom ingerküszöbét. (Érdekes dolog az utólagos kanonizáció: míg az amúgy zseni Hamvas Béla, a sokáig elhallgatott Szentkuthy vagy az igencsak vegyes minőséget produkáló Márai azonnal átvitte a léceket a rendszerváltás után, másokat csendesen hagyunk elenyészni az időben...)

Pedig Örley töredékben maradt életműve sokkal több figyelmet érdemelne. A fent említett kötet – címe: A Flocsek bukása – tizenöt prózai írását és huszonegy kritikáját tartalmazza az írónak. Kegyetlen kritikusai attitűddel sem fedezhető fel bennük hiba – egytől egyig is nyugatos, európai vonalat viszik tovább (figyelemreméltó Örley egyik félmondata egy kritikájában, amelyben a „népi” és az „urbánus” vonal közti hidat szorgalmazza – vagyis a máig tartó háború azonnali befejezését).

A szűk körben legtöbbet emlegetett két írás; a címadó munka és a Farsang sokat elárul Örleyről, a csöndes, visszahúzó figuráról.

A Flocsek bukása egy gyerekkori élmény – a bandaháború – eszenciája, a felnőtte válás, a kiszórt gyerekkori szerep megtagadásának rajza. A Flocsek a győztes banda; hősünk a sikeres kölyöcsapat kényszerű ellenfeleként először hadakozik, majd, belátva, hogy zsigerileg képtelen a gyengébbekhez tartozni, felrúgja a status quot. Egyszerűen nem harcol tovább. A kisiskolás gyerek nem bírja elviselni, hogy nem a nyertes csapat tagja – saját önképének védelme érdekében egyszerűen kiszáll a „társadalomból”. Örley különös lélektani érzékkel írta meg a Partium egy eldugott kastélyának udvarán játszódó történetet, csakúgy, mint a szintén önéletrajzi elemekből épített Farsang című munkát – ez inkább már kisregény, mint novella. Hőse, a csöndes, szomorú, mindenben tökéletes Gábor a vasárnapi kimenőket rendre a katonaiskolában tölti. Aztán egyszercsak elkezd kijárni. Egyre több dolog derül ki róla: nagyvilági társaságban forog, tökéletesen zongorázik és bridzsezik, ismeri a legújabb színdarabokat... Egyre népszerűbb az iskolában. Az írást kétharmadáig a hűvös, szemlélődő írói attitűd határozza meg. Aztán egy hirtelen váltással a fiú szemével látjuk a történetet. Anyja és nővére nem is köszön neki, mikor megérkezik, alszanak. A cseléd nem ad ebédet, az esti vendégség alatt csupasz falú szobájában ül, hallgatja a zajokat, majd, mielőtt a kimenő letelne, visszaindul. Az iskolai hálóterem biztonságosabb.

Örley – majdnem biztos – ezért döntött akkor úgy a folyosón. Pokoli nehezen keveredett ki a jó családból származó katonatiszt szerepéből, és pokoli nehezen keveredett be az irodalomba. Mégis sikerült. Volt a Magyar Csillag szerkesztője, irodalmi műsort vezetett a rádióban, majd a nyilas cenzúra alatt felállt. Közölte a Nyugat, a Napkelet, a Vigília. Kritikái zseniálisak: Kosztolányi, Márai, Kaffka Margit tevékenységéről jóval a korát megelőzően mondott józan, korrekt értéktételeket.

Emberközponit, érzékeny, néhol impresszionisztikus novellái alapján az egyik legnagyobb írónkká nőhetett volna ki magát. Csakhát a döntések. Egyszer a katonaiskola folyosóján, egyszer az óvóhely ajtajában. Pár másodperc lehetett végiggondolni mindkettőt. Mondjuk öt-öt. Ez pedig matematikailag azt jelenti, tíz másodperc alatt íródott át a magyar irodalom története.

Péntek Orsolya

Látványos előadások

Nagy Viktória színpadi varázslatai

Gyermekkorom óta nagyon szeretek színházba járni. Ha a családi körben szóba kerül, szüleim mindig nagy élvezettel mesélik, hogy öt éves koromban egy mesedarabba annyira beleéltem magam, igazságérzetemet annyira nem bírtam a drámai pillanatokban visszatartani, hogy a vérfagyasztó csendet megtörve bekiabáltam: „A boszorkány azonnal menjen ki!”. Állítólag óriási sikerem volt ezzel – akciómat hatalmas taps követte.

Viktória nagyon szeret a gyerekeknek dolgozni. Még főiskolára járt, amikor Nyíregyházán az általa tervezett díszletek közt megjelenő János Vitéz előadásán a gyerekekkel együtt izgulva élte át a drámai pillanatok. Egyik legnagyobb sikereként meséli, hogy a Minden egér szereti a sajtot című előadás szünetében a gyerekek megrohamozták a díszletet – játszani akartak benne. Ezt a spontán akciót csak az ügyelő határozott fellépése hiúsította meg.

Viktória festőosztályon kezdte egyetemi tanulmányait, a második évfolyamot viszont már a látványtervező szakon folytatta. Úgy érezte és érzi ma is, hogy a látványtervezés összetettebb – mivel több művészeti ágat érint – és gyakorlatiasabb folyamat.

A színházi látvány megtervezésénél más a kiindulópont mint az önálló képzőművészeti alkotás esetében, a végeredmény mégis a jó színpadterven túl egy egyszerű műalkotás is – amely segíti és emeli az előadás értékét. Viki általában nagyvonalú, bátor, nagy ecsetvonásokkal dolgozik. Egy vezérgondolat köré csoportosítja a különböző jelenetek képi világát. Merész színhasználat és az ebből adódó különös színszimbólika jellemző rá, mely a megértést segítő többletjelentést ad.

A legtöbbet akkor dolgozik, amikor „nem dolgozik”, azaz ül a buszon vagy sorban áll a közértben. Miután megkapta a feladatot, szinte azonnal elindul ez a folyamat. A pusztán rendezői utasításoknak megfelelni vágyó tervezés helyett Viktória inkább a párbeszéd híve. A tervezői folyamat nagyon összetett, melynek első szakasza egy meditatív időszak, amely során kialakul az előadás stílári világa. Ennek eredményeként a víziókból rajzolt, festett kép születik. A rusztikusabb látványokat inkább temperával, a légesebbeket inkább aquarellel festi – ezzel is előre meghatározza a hangulati alaptónusokat. Nem használ recepteket, jól bevált tervezői praktikákat, és a különböző trendeket sem követi. Sajat bevallása szerint leginkább a képzőművészet inspirálja. Például Picasso kék korszakának képei a Tamara című színdarab-

nál érhetőek tetten, a blokkyszerű, minimális homogén háttér alkalmazásával – például a kék előtt bemozduló másfajta kékekkel. Számára a rajz egyfajta mágia, ahol a ceruza, az ecset a keze meghosszabbítása és általa születik meg, alakul át az odarajzolt vonal, az odafestett szín anyaggá, bársonnyá, jelmezzé és a legkülönbözőbb összetett látványokká. Ezzel a varázslattal születik meg a színpadi kép. A végeredmény egy zenei, irodalmi inspirációkkal átitott, szervesen összefüggő világ. Számára döntő szerepe van ezeknek az inspirációknak. Viktória saját elmondása szerint ösztönös lény, nem tudatosan tervez. A tervek közül tulajdonképpen a darab választja ki a színpadon megjelenő díszletet, jelmezt. A látvány teljességét, teljes értékűségét tartja szem előtt, ehhez igazítja a részleteket. A plusz mondanivaló, a titok jelenléte jellemzi tervezői gondolkodását. Kedvence a zenei alapú tervezés, amelyben sokkal nagyobb alkotói szabadságot élvez.

Egy díszlettervezőnek az irodalmi mellett jó pszichológiai érzéke is szüksége van, hiszen nagyon sok különböző emberrel kell együttműködni. Nemcsak a munkában, hanem az alkotói közegben is másfajta hozzáállást igényel a prózai, a táncos, és az operai műfaj. Leginkább azt szereti, amikor önmaga tudja megvalósítani a jelmezeket és a díszleteket is, így nagyobb az esélye, hogy egy jól átgondolt, egységes világ szülessen. Egy jó tervezőnek nem csupán kreatívnak, álmodozónak kell lennie, hanem legalább annyira határozottnak, racionálisnak is, hiszen rengeteg gyakorlatias szempontnak kell megfelelni. Nem lehet figyelmen kívül hagyni a színpad technikai adottságait, vagy az anyagi korlátokat. Egy építészeti konstrukcióba több, akár négy-öt különböző helyszínt, hangulatot – a palotától a börtönig vagy tengerparti kikötőig – mindent meg kell valósítani.

Ott lehettem A Gólyakalifa ősbemutatóján, melynek jelmezeit Viki tervezte. Alapkonceptiója az volt, hogy a főhős szemén keresztül láttatja a mű összes szereplőjét. Az érzékeny, vívódó főszereplő eltűlt, groteszk módon látja környezetét. Ebből kiindulva iskolatársai és családja steril, merev – a

világosszürke különböző árnyalatait felvonultató – kosztümkömbben, míg álmaiban élő másik éneke, az inas és annak családja furcsa, rusztikus, anorákszerű jelmezekben jelentek meg. A velencei nők fényes, légies ruhákban kerülnek a színre, melyek a főszereplő szorongásait kivetítve egy mozdulatra átalakulnak szörnyszerű, rémisztő figurákká. Így látta a jelmezzel a főszereplő lélekrajzát.

(A Gólyakalifát a következő évadban is láthatjuk az operaház színpadán.)

Nőnek lenni ebben a szakmában legalább annyi előnnyel, mint hátránnyal jár. A mesteremberek körében némi fortélyal el lehet érni, hogy hallgassanak rá. Inkább fiatal kora miatt érheti némi hátrány, ezt ugyanis éreztetik vele, szinte állandóan vizsgáltnia kell, hogy az őt megillető rangot kivívja magának. Ennek ellenére Viktória igencsak változatos repertoárral büszkélkedhet, melyből nem hiányzik az opera, operett, musical, mese, film, sőt sokszor az előadás brossúráját és a plakátját is ő tervezi. Lehetősége volt az ország legnagyobb színpadain, filmekben és kisebb intim stúdió-színpadokon egyaránt dolgozni. Fontos számára a visszajelzés, ezért beül az előadásokra és a közönség reakcióit figyeli. A „hivatásos” kritika nem foglalkoztatja.

A technika kínálta újabb eszközöket szívesen alkalmazza, ezt azonban gyakran megghiúsítják a színházak lehetőségei. Egy-egy komolyabb technikát igénylő díszlet beállításának, próbájának időigényessége is akadályozhatja a megvalósítást. Viktória tervezett már fénydíszletet, ami akkor az előbbi okokból nem valósulhatott meg, ám e tervéről nem mondott le. Kedvenc műfaja az opera és úgy látja, hogy ennél az „emelkedett” műfajnál még korántsem használták ki a technika nyújtotta előnyöket. Az opera azért is nagy kihívás számára, mert zene, színház, és képzőművészet egyaránt megjelenik benne. Arra – természetesen – vigyázni kell, hogy a technikai alkalmazások ne „húzzák le a földre” a darabot.

A portfóliót lapozgatva nagyon megtetszett nekem a Camera.man című produkció látványa, mely egy tükörjátékon alapult. Ez egy kísérletező színpadi rendszer volt, ahol a térben két mozgó tükörállvány variabilis használatával minden egyes pillanatban más és más látvány tárult a nézők elé. A látvány különlegességét fokozta, hogy minden egyes néző más és más tükörképet láthatott. Ezt az egyébként is összetett látványt Viki még azzal is tetézte, hogy egy videokamera az általa látottakat – mint egy szubjektív megfigyelő – két monitoron közvetítette.

Viki jelenleg Vidnyánszki Attila rendezővel a Liberté '56 című filmet forgatja, melynek színpadi változatát a debreceni Csokonai Színház tűzi műsorára.

A film történelmi látomás forradalmunkról, mely nem a száraz történelmi elbeszélésre törekszik, hanem egy szubjektív görbe tükrön keresztül fogalmaz meg kérdéseket a múltunkkal kapcsolatban. A mű várhatóan elkészül október 23-ára. Ezzel párhuzamosan Viktória a székesfehérvári szabadtéri színpadon – ez év augusztus 11-én bemutatott – Mozart: Figaro házassága című opera és annak prózai változata díszletét tervezte.

Zielinski Tibor

Gazdag hagyományok, sokszínű kulturális paletta

Szekszárd, a szobrászok városa

Ha lehet valamiféle rangsort felállítani a művészeti ágak, illetve az alkotók között, Szekszárd most szobrászatban a legerősebb. Kiváló képességű szobrászok élnek a városban köztéri alkotásaik nem csak a tolnai megyeszékhelyet díszítik, de megtalálhatók Szegeden, az ópusztaszeri emlékparkban, sőt külföldön is. Fusz György, a helyi pedagógiai főiskola főigazgatója elsősorban szökőkútjairól nevezetes. Farkas Pál, aki ugyanabban az intézményben a vizuális nevelés tanácskét vezeti, elsősorban Babits- és Szent István-szoborról ismert. Adorjáni Endre most készíti egy Háry-

szobrot, a sétáló utcában épülő Obsitos-udvarház homlokzatára. (Az épületet Sulyok Balázs, az Építész Kamara helyi vezetője tervezte.) Szatmári Juhos László az együtt-alkotást szorgalmazó, de szólnak is remekelő szobrász már 16 alkalommal rendezett nyári művésztelepet Szekszárdon, Forma Symposium néven, többnyire 4-5 művésztszával dolgoznak itt közösen. Az egyik ilyen „koprodukción” munkájuk a Luther téren felállított monumentális alkotás, az Év-ezred kapuja.

A festők közül Baký Péter a legismertebb, aki művészetszervezőként is tevékenykedik: a helyi Művészetek Háza és a Ferencvárosi Pincegalériát vezeti. Két igen nagy, egyenként 18 négyzetméteres pannója látható a szekszárdi városházán, és egy 15 négyzetméteres munkája – a Jézus szenvedését megőrkítő Keresztút – a helyi Kolping iskolában. De grafikában is igen erős, egyedi alkotó. A szomszédos Tolna-Mözsön él, ám ezer szállal kötődik Szekszárdhoz a megyei művészeti élet nagy öregje, Mözsi-Szabó István, aki egykor a városban tanított. Nemzetközi hírű Vigyázó tornyok című sorozatának köszönheti. Mintegy 40-50 erdélyi fatornyos templomot örökölt meg, így tiltakozva a Ceausescu-féle falurombolás ellen a nyolcvanas évek végén. A fiatalabb nemzedék tagjai közül, a középiskolai tanárként dolgozó Kovács Zoltán tűnik a legígéretesebb tehetségnek. A „professzionális amatőrök” esetében Beda László és Biszák László munkái a legismertebbek, legkeresettebbek.

Összességében mintegy harminc képzőművész él a kisvárosban. Sokan tagjai a két képzőművészeti egyesület valamelyikének, az Art '999-nek vagy a Bárka Művészeti Szalonnak. Előbbi Balogh Jenő festőművész, utóbbi Lönghárd Ferenc művészetszervező vezeti.

Az íróknak is van egy jól működő egyesülete, a „Kézjegy” Tolnai Tollforgatók Klubja. Eddig 12 antológiájuk jelent meg, melyekben általában a megye negyven szerzője szerepel. A kötetek illusztrációját mindig más helyi művész készíti. A mostani antológia grafikáit a Tolna megyei Pálán élő Török Levente

rajzolta. Három szekszárdi szerző emelhető ki a tollforgató csoportból: az elsősorban helytörténeti munkásságáról ismert dr. Töttös Gábor, az avantgárd helyi fenegyereke Dicső Zsolt és Kis Pál István, aki misztikus irodalmárként, illetve szerelm- és bordalnokként is bemutatkozott már. Utóbbi a társ művészetekkel is szívesen parolázik. Képe zárt poétika címmel nyílt nemrég közös kiállítása Baký Péterrel, Kovács Zoltánnal és Szatmári Juhos Lászlóval – verseket írt a rajzaikhoz. Több írását megzenésítette az ismert szekszárdi dalszerző, Komjáthi Tamás, és két misztikus játékát – A csoda címűt (mely a kánaai mennyegző történetét dolgozza fel, amikor Jézus borral változtatta a vizet) és Szent Márton gregoriánusát (amikor köpenyének felét elajándékozta a szent) – bemutatták már templomokban, iskolákban, közösségi házakban.

A szekszárdi zenei élet megteremtője, elindítója a 85 éves Husek Rezső. Ő volt a zeneiskola alapító-igazgatója 1955-ben. Némi túlzással mondhatjuk, hogy a városban minden zenész nála tanult. Jótékony-sági koncerteken még ma is vállal fellépést. Legismertebb tanítványa Lányi Péter zongoraművész. Nemzetközileg is ismert és elismert zenekarok, énekkarok működnek itt: a Hulin István vezette Szekszárd Jazz Quartet, a Pecze István által dirigált Szekszárd Big Band, a Földesi Lajos nevével fémjelzett Szekszárdi Kamarazenekar, és a Jobbágy Valér karnagy vezényelte Szekszárdi Madrigálkórus. A fiatalabbak között kimagasló tehetség Lozsányi Tamás orgonaművész. Ő legutóbb a Német Színházban kapott feladatot egy darabban. Magyar nyelvű színház, állandó társulattal sajnos nincs Szekszárdon. Vendégművészek a Babits Mihály Művelődési Házban szoktak fellépni. Szintén a művelődési ház köré szerveződnek a kisebb művészeti csoportok. Ezek közül méltán jó nevű a francia kapcsolatokkal is rendelkező Art Contact Mozgásház, aminek Sárvári János a művészeti vezetője.

Szatmári Juhos László szobrot önt
(Fotó: Mártonfai Dénes)

Mözsi-Szabó István: Dámosi templomozók,
a Vigyázó tornyok sorozatból
(Fotó: Rühl Gizella)

Adorjáni Endre készülő Háry-szobrával
(Fotó: Kiss Albert)

Farkas Pál közismert Babits-szobra
(Fotó: Nagy Ágnes)

Baký Péter: Tékozló fiú (Fotó: Rühl Gizella)

Művészeti folyóirat három van Szekszárdon. Negyedévente jelenik meg az N. Horváth Béla főiskolai tanár, József Attila kutató által szerkesztett Új Dunatáj. Évente kétszer a Kézjegy Klub lapja a Mentsvár és szintén ilyen gyakorisággal a Pad, aminek frontembele Dicső Zsolt költő.

A Sárköz közelségének is köszönhetően élénken élnek a néphagyományok Szekszárdon. Szabadi Mihály koreográfusnak köszönhetően országos hírűvé vált a Bartina táncscsoport, s az őket kísérő Bartina Zenekar. Rengeteg a kismester, a népművész, a népi iparművész. A Tolna Megyei Népművészeti Egyesületet 1999 óta Komjáthi Horváth Ágnes szövegvezeti, aki az idei Mesterségek Ünnepe – a Budai Várban – Király Zsiga-díjat kapott. Az egyesület titkárnak, Decsi Kiss Jánosné gyöngyfüzőnek jelenleg két helyen van kiállítása: a Tamási Galériában és a keszthelyi Fesztetics Kastélyban. Ismert kismester még Nepp Dénes szíjgyártó, aki világbajnok fogathajtóknak készít lószerszámokat, és a fekete kerámiák virtuóza, Csúcs Endre. Szekszárdon található az ország egyetlen mézeskalácsos műzeuma, amit Petrits József alapított. Felmenői több mint egy évszázadra visszamenőleg mézeskalácsosok és gyertyaöntők voltak. Több fafaragó is tevékenykedik a tolnai megyeszékhelyen. Legismertebb közülük Törő György, aki számtalan szobor, dombormű, emlékoszlop és kopjafa mellett elsőként állított emléket a helyszínen, a Don-kanyarban elesett magyar katonáknak.

Van jó pár olyan alkotó is, aki kuriózum számba menő mesterséget művel. Csuha Tünde tojásdíszítő lúd-, hattyú-, emu-, nandu- és strucctojások héjába, aprólékos munkával mesés domborműveket remekel. Németh István, a művészi hajlammal megáldott karosszéria-lakatos, a fémpasztikában jeleskedik. Munkái Európa több országába eljutottak, két lemezszobra áll közterületen. Csaláné Bohli Cecília is igen egyedi alkotói pályán mozog: bábokat készít. Jelmez- és maszktervező; már 180 bábja kapott kiváló minősítést a Képző és Iparművészeti Lektorátus zsűrijétől.

Gazdagok a hagyományok, sokszínű a kulturális paletta Szekszárdon, ám ezek most nem a kultúra éve. Köz hely, de sajnos igaz, hogy a virágzó gazdaságú országban bontakozhatnak csak ki szabadon a művészek, a művészetek. Hogy többet adhassanak, ahhoz többet kéne kapniuk...

Wessely Gábor

Egy hosszú útról, röviden

Husek Rezső hétköznapi utolsó koncertje után

Szekszárd díszpolgára, Babits-díjas, Cifra-díjas. Zenepedagógus és előadó-művész. A szekszárdi zeneiskola alapítója, a Tolna megyei zenei élet elindítója, koncertek szervezője és ünnepelt előadója, több száz zenei cikk szerzője, a bonyhádi, dombóvári, tamási, paksi, tolnai és bátaszéki zeneiskola megszervezője. A Budapesti Liszt Ferenc Társaság alapító tagja, a Szekszárdi Liszt Ferenc Társaság alapítója.

– Nem lehetett egyszerű az ötvenes években elindítani egy zeneiskolát...

– Budapesten éltem és Szekszárdon megtelepednem sem volt egyszerű. Ott a rengeteg koncert, itt meg semmi. De jó útravalót kaptam a Zeneakadémián a tanáraitól – Antal Istvántól, Weiner Leótól, Szabolcsi Bencétől és Molnár Antaltól –; nemcsak zenei ismereteket, hanem ízlést, kultúrát, emberséget is. Egy ideig Cegléden tanítottam, majd Fasang Árpád miniszteriumi művészetoktatási osztályvezető felkérésére elvállaltam a szekszárdi zeneiskola megalapítását 1955-ben. Hat új zeneiskola létrehozásának tervét tárta a miniszter elé, akinek az olyan munkásvárosok nagyon tetszettek, mint Komló vagy Salgótarján, de Szekszárdra azt mondta: „Na de Fasang elvtárs! Az egy kulák város!”. Ő meg így felelt: „Miniszter elvtárs! Ahol sok a kulák, ott sok a szegényparaszt is!”. És erre megkaptam az engedélyező aláírást.

– S aztán ment minden, mint a karikacsapás: tanítás és koncertek...

– Hát nem egészen. Lassan indultak be a dolgok. Lakást ígértek, amit csak 1957-ben kaptam meg. Eleinte szanaszét tanítottunk, a moziüzemi vállalat épületében, tanárok és növendékek lakásán, aztán a Kaszinóban kaptunk helyet, ami a Skála helyén volt. A mostani zeneiskolába 1973-ban költöztünk az intézmény. Az első évfolyamra 190-en iratkoztak be, a nyolcvanas években már 600-as gyereklétszámmal dolgoztunk. Hamarosan egymást érték a koncertek, világhírű előadók is megfordultak a városban. A hatvanas évek elején Pécs után Szekszárdot jegyezték a második legjelentősebb vidéki hangversenycentrumként. Már a legelső, tíz koncertből álló sorozatra 390-en váltottak bérletet 1957-ben. Megszerveztem a megye több zeneiskoláját, s hogy a kollégáknak kedvük legyen fellépni, elindítottam a Zenetanárok Országos Zongoraversenyét 1972-ben. Ezt azóta is lebonyolítjuk, háromévente. Az első két alkalommal az én két növendékem nyert: Thész László és Lányi Péter. Emellett lelkesen ápoljuk Liszt Ferenc emlékét, születésnapját harminc éve rendszeresen hangversennyel ünnepeljük.

– De volt most egy búcsúhangverseny is...

Igen, sajnos nagyon megromlott a látásom, s úgy döntöttem: visszavonulok. Ugyanott, Szekszárd szívében, a Vármegyeházán adtam az első koncertemet 1956-ban, ahol most elbúcsúztam a közönségtől. Persze kisebb fellépéseket még vállaltok, jótékonyági rendezvényeken, ingyen. Számomra a szereplés nem üzlet, hanem hivatás. Egyszer már megpróbáltam abbahagyni a zongorázást 1982-ben, amikor nyugdíjba vonultam, de teljesen depressziós lettem. Több ezer hangversennyel a hátam mögött ez egyszerűen nem megy. Ma is naponta 2-3 órát játszom, a gyakorlás az életem értelme. Liszt mondta: ha egy napig nem gyakorlok, észreveszem, ha három napig nem gyakorlok, észreveszik. Én új művet már nem tudok tanulni, mert nem látom a kottát, csak az ismerteket csiszolgathatok. A muzsika boldogít. A magány viszont szomorít. Három éve halt meg a feleségem; az unokámmal költöztem egy kétszobás lakásba. Összességében elégedett vagyok a sorsommal. Hál' Istennek mindig annak élhettem, amit szerettem, s még megbecsülést is kaptam érte.

Szekszárd díszpolgára, Babits-díjas, Cifra-díjas. Egyetlen szobája van. Felesége halála után nem tudta fenntartani a távfűtéses lakást. Többféle betegség gyöttri, a cukorbetegség a szürke hályogig. Azelőtt sokat olvasott és napi 4-5 keresztretjevényt fejtett meg, most már a kottát se látja. Rádiót hallgat és zongorázik. Mindenki ismeri. Husek Rezső 85 éves.

Wessely

A Művészeti Alap 1992. október 1. napjáig 40. életévüket be nem töltött tagjainak nyugdíjügyéről

Az ún. 40 év alattiak nyugdíjügye hosszabb ideje foglalkoztatja a művészeti közvéleményt. Szerkesztőségünket megkereste a KOR-Társaság (kor-tarsasag@freemail.hu), hogy a témával kapcsolatosan lapunkban jelenjen meg tájékoztatás. Ezzel az írással kérésüknek szeretnénk eleget tenni.

A volt Művészeti Alap-tagok ismerik az előzményeket, annak érdekében azonban, hogy a témát mások is megérthessék rövid történeti áttekintést adunk.

Az 1945 utáni időktől napjainkig a kultúra-finanszírozás részeként nemcsak a kultúra tárgyiasult formája kapott támogatást, hanem az azt létrehozó alkotók is – tagsági jogon. Azok a művészek, akik tagjai voltak a Művészeti Alapnak – a változó intézményi forma mellett a munkaviszonyon kívüli tevékenységükből származó tiszta jövedelmük után – jogszabályban meghatározott különböző mértékű – befizetéseket teljesítettek az Alapba. Külön fizettek a Művészeti Alapba a megrendelők is, az alkotásért fizetett díjon felül a díj 3 %-ának megfelelő összeget.

Mindezek a művészek támogatását szolgáló kiadások fedezetére kerültek felhasználásra. Így nyugdíjra, rokkantsági ellátásra szereztek – alanyi jogon – jogosultságot vagy hozzájárulást, egyéb szolidaritási típusú (nem egyéni számlás, személyhez kötött) ellátást (gyes, táppénz, stb.). Miután a Művészeti Alap költségvetési intézménnyé vált nem lehetett elkülöníteni a befizetéseket és kiadásokat, azaz a befizetők nem biztos, hogy a befizetéseik mértékében jutottak ellátáshoz (mint minden szolidaritási alapú ellátás esetén).

A művészek részéről történő befizetések mértéke is változott, különösen, ha figyelembe vesszük az akkori politikai környezetet is (tiltott, túrt, támogatott). Mégis, a Művészeti Alap stabil, finanszírozóképes intézménnyé tűnt a művészek számára, akik viszonylag kevés információval rendelkeztek arról, hogy a befizetéseiket hogyan használták fel, s milyen összegek kerültek nyilvántartásra. Ez tehát nem újkori történet, a művészek befizetései már a Művészeti Alap megszűntetése idején sem álltak rendelkezésre, miként igaz ez más vagyonelemekre is.

A Kormány 1992-ben megszüntette a Művészeti Alapot, mint költségvetési intézményt, a nála lévő for-

rások elvonásával. Létrehozta a Magyar Alkotóművészeti Alapítványt, amely nem örökölte a Művészeti Alap teljes feladatkörét, de a rendelet a már meglévő szerzett jogok tiszteletben tartásával ellátást ígért azoknak, akik a Művészeti Alap szabályzata alapján erre jogosultak voltak. (A Művészeti Alap szabályzata a jelenlegi szabályzatnál lényegesen szigorúbb volt, s 1992-95 között hígult fel oly módon, hogy az addigi speciális szabályokat alkalmazták 85-90 %-ban, mint általános szabályt.)

A Művészeti Alap megszűnésével megszűnt a befizetés is. A Magyar Alkotóművészeti Alapítványba már nem lehetett folytatni a befizetéseket, ezért a jogosultsági határ (akkor 20 év, ma már 10 évre csökkentett Alap-tagság vagy a valorizált értéken 20 ezer forint befizetés) azok számára, akik a megszűnés pillanatában ezt nem érték el – nem teljesülhetett. Az akkori kuratórium szembesülve a problémával olyan döntést hozott, hogy aki 1992-ben 40 év feletti volt, az részesülhessen a MAK-tól nyugdíjban, hiszen nem képes állami nyugdíj megszerzésére, mert nem lehet elegendő szolgálati időt szerezni akkor sem, ha azonnal munkába áll, s feladja szabad foglalkozását.

Ezzel szemben az akkor 40 év alatti művészek számára elegendő idő állt rendelkezésre, hogy állami, TB nyugdíjra való jogosultságot szerezzenek. Az intézkedés – bár elvileg figyelembe vette a művészek koradta lehetőségeit – nem számolt a gazdasági körülmények megváltozásával; a művészek egy része nem tudott elhelyezkedni és nem tudatosult bennük az sem, hogy kényszerhelyzet állt elő, mert a Művészeti Alap megszűnésével az ő jogosultságuk is megszűnt.

Létezik tehát egy 7-800 főből álló művész-csoport, akik a MAK-tól sem és a TB-től sem kaphatnak nyugdíjat, azaz az öngondoskodás lett volna az egyedül járható út, amit anyagi helyzetük nem tett lehetővé, s a kényszerhelyzet sem tudatosult bennük. Jelenleg sincs pontos információ arról, hogy közü-

lük hányan lesznek azok, akik idős korukra teljesen ellátatlanok maradnak.

A Kormány 2005-ben az Állami Számvevőszék állásfoglalását figyelembe véve az addig Kuratóriumi szintű szabályzatot kormányrendeleti szintre emelte. Megdöbbentő volt a művészek meglepődése, hiszen mindaz, ami 1992-től folyamatosan tudható volt most vált számukra nyilvánvalóvá – az Alap megszűnt, a Közalapítvány a jogutód, amelynek nincs tagsága. A MAOE tagdíj nem alaptagdíj és nyugdíj-jogosultságra sem ad alapot – tehát nem kapnak majd nyugdíjat. Ugyanakkor, most már a gazdasági helyzetet figyelembe véve aligha tudnak elhelyezkedni, és ugyanabba a helyzetbe kerültek, mint 1992-ben a 40 év feletti művészek; nincs már idejük arra, hogy a TB nyugdíjhoz szükséges szolgálati időt megszerezzék.

Ez az oka annak, hogy egy pozitív kormányzati intézkedés negatív megítélést kapott. A művészek most szembesültek azzal, ami 13 éve folyamatosan történt.

A 191/2005. (IX.19.) Kormányrendelettel kihirdetett új Nyugdíj Szabályzat, a korábbi Szabályzattól eltérően, az 1992. október 1-ig 40. életévüket betöltött volt Művészeti Alap-tagok részére kedvezőbb szabályokat állapít meg.

Így például:

- az alanyi jogon járó (öregségi, rokkantsági) nyugdíj megállapításához már elegendő 10 év Művészeti Alap tagság,
- bevezetésre kerül a méltányossági nyugdíj, mely akkor kérelmezhető, ha a nyugdíj megállapításához szükséges valamely feltétel hiányzik,
- amennyiben a 10 év tagsági idővel nem rendelkező művész TB nyugdíjra nem jogosult, úgy alanyi jogon jár, a minimál nyugdíj összegével megegyező nyugellátás (feltétel viszont, a legalább 20.000 forint befizetett járuléka).

– 10 év tagsági idő hiányában a művész – saját beletársa szerint – a nyugdíjkorhatár betöltésekor a méltányossági nyugdíj kérelmezése helyett kérheti a járulék visszafizetését.

A rendelet az 1992. október 1-ig, 40. életévüket be nem töltött volt Művészeti Alap-tagok részére az általuk befizetett járuléka kötelező visszafizetését rendeli el.

A kötelező visszafizetésre tekintettel a Kuratórium úgy döntött, hogy első körben azok részére teljesít visszafizetést, akik azt határozottan kérik. A Kuratórium - 2006. márciusában - adatlap formájában intézett megkeresést az érintett művészekhez, amelyben kérte megjelölni, hogy a szerzett jog megváltásának mely módját tartanák megfelelőnek:

- TB nyugdíj megállapításánál szolgálati időként történő figyelembevételét, vagy
- MAK nyugdíj megállapítását, vagy
- a befizetett járuléka visszafizetését.

Az adatfelmérést követően május 19-én – az illetékes minisztérium jóváhagyásával – megkezdődtek a visszafizetések. A Közalapítvány 133 művészrel kötötte meg a visszafizetésre irányuló szerződést, s fizette vissza a segélyezési járulékat. A járuléka-visszafizetés 2006. évi reálértékén történt, melynek alapja az infláció volt. A visszafizetéshez szükséges fedezetet a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma biztosította, melynek felhasználási határideje 2006. május 31. volt. Mivel határidőn túl több visszafizetésre irányuló kérelem érkezett, lépéseket tettünk a további kifizetések lehetőségének megteremtésére.

Figyelembe véve, hogy nem ismerjük pontosan, hány művész maradna ellátás nélkül, a Kuratórium és a Minisztérium közös akarata szerint a kifizetéssel egyidejűleg elkezdődtek a Nyugdíj Szabályzat módosítására irányuló munkálatok. A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány Kuratóriumának 2006. március 28-i ülésére betervezésre került egy új Nyugdíj Szabályzat tervezet, melynek lényege, hogy az 1992. október 1. napjáig 40. életévüket be nem töltött művészek ugyanazon elbírálás alá eszenek, mint a 40. életévüket betöltött művészek. A Kuratórium hatástanulmány készítését rendelte el, a minisztérium pedig munkabizottságot hozott létre. A munka folytatódik.

Asztalosné Zupcsán Erika igazgató
Jubászné dr. Baráth Márta megbízott osztályvezető

LELKI GÓTIKA Fecske Csaba: Első életem (Bíbor Kiadó, 2006)

Minden magartásnak megvan a maga olajnyomata. Ha jól számolom, a tizennyolcadik kötetete ez a Miskolcon élő és alkotó Fecske Csabának, amit most az olvasó Első életem címmel a kezébe vehet. A hatodik ikszhez közelítő lírikus a ráméretett megpróbáltatást, betegséget úgy próbálja megemészteni, hogy korunk és kora drámáját egyszerre profán és szakrális, romantikus és naturalis oldalról közelíti meg.

Fecske Csabánál minden esetleges: ami volt, ami van, lehetne; a feltételes mód a vágy, a kudarc, a buta öröm, szenvedés, szenvedély, libegő-lebegő volta, egyfajta lelki gótika. S ha a világ csupa-csupa győzelem, akkor a költő olyan malőröket vállal magára, amelyekhez aligha van köze. Az embernek nagyon betegnek kell lennie, hogy aztán egészséges lehessen.

Hét ciklus követi egymást az új Fecske-verseskönyvben: a nosztalgia, a vágy, a fizikailag és lelkileg is megtört élet keverése valamely villonos-fickós mentalitással megbolondítva, ádámita lelkellettel persze. Ő észleli azt az irdatlan távolságot, ami pszichénk és szavaink között van. Rusztikus tud lenni egyszerre, s finomműves, aki egymásba vetíti a misztikus rózsát a földi rózsával. Az Eleitől fogva című ciklus pl. a bibliai megváltástörténet parafrazisai mellett arra is rádobentti az olvasót, hogy az őtestamentumi-újtestamentumi élményekhez hozzárendelhetők a magyar Őtestamentum igéi (Vagyis milyen természetes Károli Gáspárt idézve mondani el 21. századi jeremiádjainkat, archaizálás nélkül, dísztelenül).

Atyám már ég a tűz de hol az áldozat a hegyen rajtunk kívül senki nincsen mint kos kitépelt szíve vöröslök a nap mért oly kegyetlen ha van az Isten

(Ábrahám)

Fecske Csaba élhető életét a nagyvárosi panelből is látszó Kert élteti, a falusi múlt, a gyermekkor, az ifjúkor élményköre. Aztán az elmúlás keserve, amit ha

nem is epikusoszi derüvel, de a letaglózottságában is emelt fejjű és tartású ember keserűes iróniájával is szemlél az alkotót:

Halott rózsák közt bolyong a nyár
Végigfut a parkon a zápor
a strand meg a szív lassan bezár
tollpihe s dal lesz a madárból

(Nyárvégi sanzon)

S aztán a szerelmi vonal. A szerelmes versek fullasztó-füllestető erotikája. Itt aztán kicsúcsosodik a Fecske Csaba-i ars poetica: minden évet jól meg kell élni, jól kell megélni, mert gyorsan elmegy, hiszen az embert megcsipi a dér, nem olyan ledér.

Jó olvasni ebben a versmenésben szenvedő világban ezeket a költeményeket. Nagy elődök – élő ősök – példaképek, Faludy György, Kányádi Sándor népszerűsége lehet, lehetett hatással eme versvilágra, mindenesetre Fecske Csabának szűkebb környezetében fan-tábor van, s kedvence ő az irodalmi találkozónak. Szüksős-e ez a ketrec, melyben költőnk oly jól érzi magát? Banalitás, különködés-e panelnaplót írni versben, mintegy realiztikus háttérben, mindenféle ellen- impresszionista hatások fókuszában csupán a memóriára támaszkodva? Hiszen például a költő nem szakosítja magát természetlátásban egy-egy szemszögre, ő eleve a természet gyermeke, a natura ősi testestvére; infant terrible, vigasz-alma.

A panel-lét hontalanságából azonban a szó kitér, tartja magát, aztán a nagy magyar éjszakában kölcsenyessé válik, s partot ér:

percek roncsstelepen kutakodom hasztalan
mint anyóka a rózsát cipelem magam haza
miközben lecsúszik rólam az éjszaka

(Kótyagosan)

Desszertkedvelő olvasóknak, a literatura inyenfalatjaira szakosodott érdeklődő irodalombarátoknak és hobbiversmondóknak ajánlható ez a könyv (minthogy Fecske Csaba versei általában jól előadhatók), korok, évjáratok és lelki mozgatórugók figyelembevétele nélkül.

Kaló Béla

Planétaszólamok

Bertalan Tivadar festő-, grafikuművész és látványtervező kötetét saját elnevezéssel „egyszemélyes” könyvnek jellemzi. Az „egyszemélyességgel” arra utal, hogy a kötet grafikáin és szövegein túl a könyvművészeti kivitelezést is ő készítette.

Bertalan Tivadar e kötetét Agyvízállásjelentés, Embermalom, A művészetről, Siralmak, Glóbusz, A XVII. (Vezékiel) próféta címmel szerkesztette ciklusokba. A közel háromszáz oldalas könyv az elmúlt három évtized politikai, társadalmi, művészeti... eseményeiről vall humorral és erőteljes szarkazmussal. A világot a kisemberek szemüvegén át látatja. A jó és a rossz, emberi és embertelen, valamint további ellentétek képi és szöveges megfogalmazásai, gondolat kivitelezési képek

szennedéllyel alkotott műveit. Szövegei, melyekben társadalmunk jelenségeit veszi számba elsősorban fogalmi felsorolások, egyfajta emlékeztető feljegyzések, ahogy írja: planétaszólamok. Magyar vélemező szótárában pedig a következők olvashatók: „közéleti pragmatizmus = általános mocskomány, globalista politika = libériás liberalizmus, agrárium = földátverés, parlament = államszuszek, arab ember fiai = a rab ember fiai, gyűlöletirodalmár (magyarítva) = torokvágó Tasso, vagy politológia = mószeratan, virtuális szerelem = ábrázoló művészet, a sarki virágáruslány = Ikeb An/n/a.

Az Embermalomban döbbenetes képeket közöl

(A nagy testvér, Fólíazott ember, A virágok gyermeki, Emancipáció, Párbeszéd, A damaszuszi út, Hálozat...). Utalásai a fogyasztói társadalom hitevesztett, különböző csapdába csalt, hazugságokkal ámitott, jövőjével kevésbé törődő, hiszékeny embeireiről szól... Bár a nevetéstől kicsurrann szemükből a könny, de a katartikus élmény hatása már létezésünk tragikumára utal, melytől elkomorul arcunk... A művészetről című ciklusában görbe tükre filmről, bábművészetről, irodalomról, képzőművészetről sajátos fanyar humorával átitatottan szól. A Siralmak ciklusból idézem a Szürkeállományfelhő címűt: „Minden országgrongolásban vezet/ a politikai kábi-

tószervezet./ Lepedéke belep minden utat,/ amely az éltető napfény felé mutat.” Képi, gondolati sűrítéseivel szinte mindig jelenünk lényeges kérdéseire felel. Így a Pénzisten című grafikája alá írt soraival is: „Pénzisten kulcsszava a RÁCIÓ,/ módszere a GLOBALIZÁCIÓ.

Bertalan Tivadar vallja, hogy „...nem tudok mást csinálni, csak mindig mást”. Úgy gondolom, e megnyilvánulása nem csupán a kötetére, életvitelére, alkotói tevékenységére is érvényes. Az ízléssel készült kötetet az Agroiinform Kiadó jelentette meg, az Újpesti Önkormányzat támogatásával. B.A.

A város, ahol élünk

A művészet aktivistái

Az elmúlt években számos olyan közösségi megnyilvánulásnak lehettünk szemtanúi, amely a köztér fogalmának, a köztérben való kommunikáció formáinak átalakulásáról szólt. A világ nagyvárosaiban egyre nagyobb teret hódít magának egy új szemléletű közösségi művészet, amely a klasszikus köztéri művekkel (kő- és ércszobrok, emlékművek stb.) szemben személyes, az adott tér belakásával, használatával, a közösség szokásaival, a hely kulturális aurájával összefüggő beavatkozásokat, alkotásokat hoz létre. Különösen jól látható volt a felfogásbeli különbség legutóbb Pécs 2010-es kulturális fővárosi előkészületeinél: a városi vezetők a köztér fogalmáról úgy gondolkodtak, hogy az eseményre a város köztérét fel kell díszíteni, egy-két utcabútort felújítani, virágokat kihelyezni, stb. Az elgondolás szöges ellentéte a pályázatban megfogalmazott célkitűzéseknek, amely így törvényszerűen vezetett a bürokrácia és a pályázati konfliktusához, végül annak lemondásához.

A virtuális (internet) vagy éppen nagyon is reális kommunális közegben tett állítások maradandó nyomatok hagynak a város arculatán és lakóinak lelkében. Időközben felnőtt egy olyan generáció, amely számára a médiahasználat mindennapossá vált. A felhasználói forradalom idején szocializálódott emberek által teremtett és gondozott új nyilvánosság, a digitális agóra fórumaira épül. Bárkinek lehetnek gondolatai, amiket megoszt másokkal, reflektálnak rá, továbbformálják, alakítják, esetleg megjelenítik. Amellett, hogy mindannyiunknak van hivatása, egyben mindenki (lehet) civil a pályán. A mások iránt érzett felelősségnek számtalan megnyilvánulási formája lehet; mint ahogyan vannak tapasztalataink arról, mi a következménye a felelősség ellentétének, az érdektelenségnek és közönynek.

A köztérről, közjóról való gondolkodás sajátos fejezete a magyarországi public art esete. A kommunikáció eszközeinek és módszereinek átvétele egyelőre kevésbé jár együtt a nyilvánosság művészi eszközökkel történő szondázásával, a köztér vizuális módszerekkel való átalakításával. Ez itt a mi városunk, ahol a vizuális kultúra még csak gyerekcipőben jár, s abban is gyakran megbotlik. Errefelé a köztér jobbára gazdátlan, nem tartozik senkihez. Árva és elhagyott, ami gyanúsán tekint minden kezdeményezésre, amely felülírja megszokott képét, szerkezetét. Ha senkié, akkor bárkié lehet, így sokan érzik feljogosítva magukat, hogy üzeneteket helyezzenek el benne. Személyeset („Szeretek Ági!”), vagy közérdeklődésre igényt tartót („Bűneid zsoldja a halál!”), igénytelen (pl. ún. tag-ekkel telefirkált templomfal), vagy esztétikailag nagyon is kifinomultat.

Vannak azonban szelíd, ennek ellenére progresszív példái a köztérbe való beavatkozásnak, a közösséghez szóló üzenetek elhelyezésének nálunk is. A Budapest Rekonstrukció elnevezésű projekt – létrehozói szeretnek névtelenek maradni – keretén belül köztér meghatározó pontjait újítják fel (korlátok, oszlopok, táblák stb.). Honlapjukon (<http://www.tar.hu/bprekonstrukcio>) javaslatot lehet tenni valamely kedvelt, fontos vagy egyszerűen csak jobb sorsra érdemes utcabútor rekonstrukciójára – az illetékes gondnokság helyett. Minden helyreállítást gondos kutatómunka előz meg: szinkód alapján azonosítják a felhasznál-

landó festéket, megpróbálják megtalálni az eredeti, vagy az ahhoz legközelebbi állapotot. Az elkötelezett városfelújító kommandó beöltözik, s többnyire az éj leple alatt végrehajtja az akcióit. Az arra utazó járókelő csodálkozva kiálthat fel másnap: „Jééé, ezt felújították végre?!” A rekonstrukciós projekt lényege a helyreállításon túl az erre kapott vagy épp nem kapott reakció. Legutóbb a XIII. kerületben található Lehel Csarnok mögötti tér padjainak felújítása után pozitív visszajelzés érkezett: a parkot rendszerben tartó felügyelet megköszönte munkájukat, elfogadta további észrevételeiket. Kis lépés, de hatalmas siker! Az idei Szigeten az Oc-topus összművészeti helyszínen egy pirosra festett pad fogadta az arra járókat a rekonstrukció szervezőjével, amely amolyan Hyde-parki elemként lehetőséget teremtett a problémák, ötletek és javaslatok megbeszélésére.

Az esztétikai erőszak e szelíd fajtáját nehéz lenne bírálni, hiszen csak jót tesz. Az történik ugyanis, hogy a közállapotokkal elégedetlen civil, hétköznapi ember úgy nyúl bele a köztérképébe, nem rongálja, de nem is hagyja lepusztulni, hanem felújítja azt.

Sok-sok jel utal arra, hogy a civil gondolat, a civil

„...egy pad, és mondasz, amit akarsz...”
Sziget 2006, fotó: Stráhl Katalin

kurázi nagyon is létezik, és gyakran éppen a közös lét leginkább szemből lévő tereit, helyszíneit veszi górcső alá. A tapasztalatokból okulva nem vár arra, hogy majd valaki – a főváros, a helyi önkormányzat, az elöljárók... – megoldja a problémákat (erre a legritkább esetben van példa), hanem a maga módján, sajátos nézőpontból fogalmazza meg a kérdéseit. Így jött létre egy, a legkülönfélébb foglalkozású emberekből álló klub, a Szeretem Magyarországot, ahol politikától függetlenül, de az ország sorsát szeretettel aggodással figyelő emberek találkoznak egymással. A meghívásos klub tagjai közszereplők (esztéta, író, filozófus, galériás, építész, stb.), akik a civil gondolkodás helyét keresik a mai Magyarországon, s akik a köztérben betöltött szerepüknek fogva időnként egy-egy kérdéskörben meghívják más közszereplőket. Legutóbb Gyurcsány Ferenc volt az önszerveződés vendége, de meghívást

kapott Orbán Viktor, valamint Budapest főépítésze is. Az ilyen kezdeményezésekben az a megnyugtató, hogy megerősít abban az alapvető benyomásunkban, hogy a maga környezetében mindenki felelősnek érzi magát, és civil emberként igen sok normális vonása van.

Érdekes fórum a Praktikus város (<http://www.praktikusvaros.hu>) is, amely a bennünk lobogó lelkiismeretre és önkéntességre épül. A site a nem-praktikus, stupid városi helyzetek gyűjteménye, amelyeket mintha csak a városlakók bosszantására hoztak volna létre: kuka, amelybe nem lehet betenni a szemetet, használatra alkalmatlan kerekesszékes feljáró, fáktól kitakart közlekedési lámpa, tilosban parkoló, nemtörődöm autósok és más hasonló, mindannyiunk által ismert helyzetek. Nem használójához, az emberhez alakították a dolgot, hanem a normális városi lé-

tezés hétköznapjait kifejezetten akadályozzák. Ha van ilyen tapasztalatunk, nosza, fényképezzük le, és küldjük be némi kommentár kíséretében. Nem tudni, hogy a köztér kialakítói, felelősei vajon nézik-e ezeket a honlapokat, és elszégyellik-e magukat egy-egy általuk teremtett eset kapcsán, de a cél feltétlenül az életminőség javítása, a polgárok komfortérzetének növelése, elvégre ki másért van a város, ha nem használóiért?

Nem lenne azonban teljes a kép, ha nem figyelnénk fel arra, hogy a hivatásos döntéshozó várospolitikusok hogyan emelik ki és használják fel az ötleteket, kezdeményezéseket. A párbeszéd létrejöttének, a visszacsatolás megteremtésének bizonyítéka, vagy éppen a megszelídítés eszköze? A főváros hivatalos oldalán ismerkedhetünk meg az Atlantisz-projekttel, amely nem kevesebbet tűzött zászlajára, minthogy Budapest művészi eszközökkel történő átalakításával maguk a városlakók fogalmazzák újra saját környezetüket, ezzel markáns jelleget adva a város arculatának. A program keretében írtak ki pályázatot a budapesti Nyugati tér – meglehetősen lepusztult – aluljárójának művészi átalakítására. A nyertes Új-

irány Csoport gigantikus (földre helyezett) városkép-ként- és információs csomópontként látta majd az aluljárót. „Őn itt áll!” – hirdeti néhány hónapon át a térkép, amelyen lépdelve kézen fogva vezethetjük el az érdeklődő turistát úti céljához.

Mi ebben a művészet? – kérdezhetnénk a sok okos és ambíciózus ötlet hallatán. Pedig az eltérő projektek gyűjtőpontja éppen a köztér vizuális elemzése, a szöveget a jóval párosító esztétikai beavatkozás lehetőségeinek keresése. Valamennyi kezdeményezésben van egy érdekes közös pont. Egyként a kultúra, a művészet világméretű jelentőségét vallják. Mint a 20. századi modern mozgalom kezdetekor: a művészet társadalomformáló, szemléletalkító, direkt befolyásoló szerepében osztoznak. Másfelől a művészet rendeltetéséről, a (kortárs) művészetéről vallott nézetek is jelentősen megváltoztak. A művészet-fogalom változásainak egyik eleme éppen a művészeteken kívüli inspirációs források előtérbe kerülése. Közlebről nézve az ilyen tevékenység mindenekelőtt kísérlet a közjó érdekében. A művész szerepe küldetésé minősül: alkalom a városhoz, köztérhez való viszony tematizálására, a helyi viszonyokra való rákérdezés lehetőségével, az álmos érdektelenség és közöny ellenében. Olyan társas vizuális megnyilvánulás, amely nem világméretű, politikai, lelkiismereti elkötelezettséget hirdetve keres formákat, hanem olyan tevékenység-fajta, amely a környezetünk iránti felelősséget, közös életterünk minőségét a művészet segítségével kívánja értelmezni és alakítani. A művészet ebben az esetben alkalmazás: kutató-elemző a problémák megjelenítésének lehetőségeit, és megoldásokat javasol. A program eredetisége, a megvalósítás radikalizmusa esztétikai, célja (tartalma) viszont a közös tér civil párbeszéd eredményeként magvalósuló átforgalmazása. A hogyanja művészi, a tartalma közösségi.

Végezetül, a cikkben említett kezdeményezések szinte mindegyikében közreműködnek képző- és iparművészek, esztéták, teoretikusok, ám mégsem ettől válnak közérdekűvé. Életünk megannyi színterrel mindennek előtt nekünk, magunknak fontos, megérve annak igazságát, hogy nem akarhatjuk a magunk javát mások, a köz javainak akarása nélkül.

Newa

A mindennapokban talán észre sem vesszük a kortárs kultúra vizuális nyomait környezetünkben, pedig a tárgykultúra, a divat, az önkifejezés jelenségeire általában nyitottabbak vagyunk. A 'kortársiasság' nem egyszerűen terminológia kérdése, nagyon pontosan körülhatárolható jelekre, jelentésekre vonatkozatható. Ki a kortárs? – aki napjainkban él és alkot, azaz velünk élő művész, vagy a kategória szempontjai nem időbeliek, hanem sokkal inkább kérdések, problémák köré csoportosítható műveket értünk alatta? Hogy mi számít kortársnak, az a gyakorlatban meglehetősen elmosódott, ám a szakembereknek megvan rá a válasza. A történeti modern művészettől nem is elsősorban az idő választja el, hanem a szemléletmód, illetve az a viszony, amit az emberi kultúra, világunk alapvető kérdéseinek és problémáinak leírásában és feldolgozásában betölt. Kultúra, művészet és piac viszonya nem volt éppen zökkenőmentes az elmúlt években Magyarországon. Sokáig ideológiai, de még inkább szemléleti okokból összeegyeztethetetlennek tűnt a műalkotások tárgyi birtoklása, kisajátítása, azaz vétele-eladása a művészetről vallott elitista nézetekkel. A társadalmi környezet átalakulása viszont alapvetően megváltoztatta a tárgyakhoz, eszmékhez való hozzáállásunkat is.

Képek és emberek

Kortárs műtárgypiaci környezet Magyarországon

Fotó: Kovaliczky Gábor (Hassan)

A múltat végképp eltörölni

A rendszerváltást (1989) követően vett lendületet egy Magyarországon mintegy 40 éven át szünetelő hagyomány, a műgyűjtés tradíciója. A nagy alapító boom idején számos művész, kulturális szakember, állami intézményből kivált munkatárs, üzletember indított műkereskedelmi vállalkozást. Többnyire az akkor aktuális művészeti értékrendet követve, az országos gyűjtőkörű intézmények gyűjteményeit próbálták követni. Normálisan a profitérdekltségű intézmények üzleti alapú kontraszelektációs rendszere kiegészíti a szakintézmények tudományos megalapozottságú értékítéletét: galéria és múzeum kéz a kézben járnak az értékeremtés csatornáinak megteremtésében. Az eltelt időben vállalkozások indultak és rostálódtak ki a művészeti-gazdaság-tudás nagy háromszögében, elsősorban a fővárosban.

Napjainkban mintegy ötven kortárs művészetet bemutató galéria működik a Budapesten. Igazán komoly szakmai tevékenységgel, nemzetközi reputációval azonban csak mintegy 5-6 büszkélkedhet közülük. Noha a piac meglehetősen szűk, a 90-es évek második felétől megfigyelhető évi 4% körüli GDP-növekedés a potenciális kereslet lehetőségeit teremti meg, így mindenképpen elmondható, hogy ez az a terület, ahol a legdinamikusabb fejlődés várható.

A kereslet-kínálat viszonyában döntő tényező az árképzés rendszere.

Ennek ellenére talán nem túlzás azt állítani, hogy ez a legkevésbé szabályozott része a piacnak. Megfigyelhető ugyan súlyozás az európai árak és a hazai viszonyokra kalkulált eladási összegek tekintetében, sőt voltak és vannak törekvések egyetemes sztxenderdek (méret, technika, alkotó, reputáció stb.) mint faktorok érvényesítésére, ám az árécédulákon feltüntetett tételek többnyire ex-has kijelentésnek tűnnek. Fontos tényező a szerepek jogi körülhatárolása: a legtöbb esetben – miként a profi galériákban a világon mindenütt – exkluzív szerződések kötik a művészeket a galériákhoz, ügynökségekhez és senki sem veszi jó néven, ha valaki megbolygatja ezt a rendet, és lábbal tiporja az egymással-kiitolni-nem-akarás szokásrendjét.

Fórumok és helyszínek

A for-profit szakma fontos eseményévé kezd válni az évente megrendezésre kerülő Antik Enteriőr-kiállításon önálló szekcióként bemutatkozó Plug, kortárs művészeti kiállítás és vásár (modern a régiiben). A kortárs galériák, bemutatóhelyek saját arculati elemként „kivonulva” a régebbi korok műalkotásait bemutató termekből az épület mellett egy sátorba települnek. Noha eladásokról, forgalomról a vásár ideje alatt nincsenek információk, a rendezvény marketing-szempontból, a kortárs műpiac jelenlétének meg-

erősítése szempontjából mindenképpen sikertörténet. Néhány korai kezdeményezést követően (Budapest Art Expo a kilencvenes években), a debreceni művészeti vásár, a MEO Art Fair próbálkozása után jelenleg nincs Magyarországon rendezett, kifejezetten kortárs művészeti vásár. A világ nagyvárosaiban (Párizs, Basel, Zürich, Köln, Berlin, Milano) magától értetődő egy specializálódott kulturális-művészeti szakrendezvény, de hozzánk legközelebb, a regionális vezető szerepet betöltő Bécs szintén rendez kortárs vásárt Viennafair néven. Ezen – a viszonylag mérsékelt részvételi díjnak hála – néhány hazai galéria is részt vesz, esetleg más európai nemzetközi vásárra is eljutnak kiállítóként. Jobbára a fiatalabb, kedvezményes díjú eseményeket képesek megfizetni galériáink, hiszen egy-egy részvétel komoly anyagi áldozatokat kíván, és a pályázati lehetőségek is szűkösek. Korábban több állami támogatást kaphattak a magángalériák az ilyen rendezvényeken való megjelenésre, ma gyakorlatilag a vásáron való részvétel teljes összegét maguknak kell előteremteni, kigazdálkodni. Az európai integrációs megteremtésének, a határok elmosódásának fényében különösen fontos feladat az évtizedek folyamán kialakult művészeti és gazdasági rendszerhez integrálódni. Ezért rendkívül fontos a jelenlét a bemutatható művészek korlátozott számára való tekintettel.

A hazai szakmai önszerveződés fóruma a Művészeti Galériák Országos Egyesülete, amely a társadalmi nyilvánosság terében meglehetősen láthatatlanul működik. Legutóbb 1997-ben sikerült olyan információs kiadványt megjelentetni, amely a budapesti magángalériákat ismertette magyar és angol nyelven. Jelenleg készül, szerkesztés alatt van egy hazai és külföldi terjesztésre szánt, a budapesti magángalériákat, múzeumokat és non-profit kiállítóhelyeket bemutató idegennyelvű kiadvány (Budapest Art Guide).

Add el – vedd meg!

A kortárs aukciók rendezése szintén néhány éves múltra tekinthet vissza. Leszámítva a jótékonyági célú, művésztől hirtelenjében bekért, vegyes színvonalú képeket kínáló árverésektől jó néhány – a siker sugárzó nyilatkozatok ellenére tudni vélt – kudarcra emlékezhetünk. Az ál-leütések, ellenőrizhetetlen, telefonon érkező vételi megbízások annak látszatát kívánták megteremteni, hogy van fizetőkép kereslet és kulturális igény a hazai piacon kortárs művek iránt. Jelenleg a professzionális aukciós házak, árveréssel is foglalkozó magángalériák jelentik az értékesítés leghatékonyabb csatornáit. Ez a szabad piaci, vagy műtermi eladásokhoz képest jóval magasabb eladási/leütési árakat eredményez a gyakorlatban. A jelentős, saját gyűjtőkörrel rendelkező galériák felteve vigyázzák

klienseik körét, ami egyben biztos felvevőfelületet jelent számukra.

Komoly pozíciókkal bírnak a vállalatok, pénzintézetek műgyűjteményei, illetve az ott saját galériáikban megvalósított kiállítások. Néhány bank felismerte, hogy a kortárs művészet pártolása korántsem egyszerű jótékonyági akció, hanem az adómegettekarítás mellett értékkepző céllal is érdemes gyűjteményeket létrehozni. Következő lépés – egyben minőségi ugrás –, amikor a művészeti kérdésekben laikus vezetés szakembereket (művészettörténészeket, kurátorokat, befektetési tanácsadókat) kér meg a gyűjtemény vezetésére, tanácsadói szerepkörre.

A szenvedély lélektana

Külön pszichológiája van a gyűjtésnek, mint elhivatott foglalatosságnak. A tapasztalatok, a gyűjtővé válás nyomán követése azt bizonyítja, hogy nem kell feltétlenül születni erre a tevékenységre, és még csak alapvető érzékenység sem kell hozzá. A legtöbb megkérdezett arról vall, hogy nem is tudja, egyszerűen csak valahogyan megfogta, megferrtözte a gyűjtés, és azon kapta magát, hogy jól esik vásárolnia. A gyűjtés történetében több jól elkülöníthető szakasz különböztethető meg. Az egyszerű, távolságtartó, szkeptikus érdeklődést rendszerint felváltja az értékkepző szándékú befektetés (értékes, időálló művek vásárlása), majd az

elmélyülés és tanulás korszaka következik, amit szerencsés esetben annak a felismerésnek adja át helyét, hogy a jelenlét, a tájékozódás, a művekkel való foglalatosskodás és tudás fontosabbá válik magánál a birtoklásnál is!

A magán és céges gyűjtemények anyaga természetes módon egészítheti ki a szakintézmények, magángalériák, egyéb gyűjtemények alkotta soktényezősségszjáték működését, ami igazán a műveknek tesz jót, s a gyűjtő mellett

a művészeknek, a hazai művészeti élet szereplőinek lehet előnyös.

Összességében elmondható, hogy a hazai társadalmi környezet összevetőiben lassan érnek meg a feltételek a (magán)érdekltségén alapuló kortárs műkereskedelem hatékony és magas színvonalon működő gyakorlatának kialakulásához. Legnehezebben a gazdasági háttér megteremtését leszámítva a küldetésként értelmezhető kultúra- és művészetközvetítő, izlésformáló,

szemléletalkító hatás akar érvényesülni, s talán mindaddig nehéz helyzetben is marad, amíg nem tud kézzelfogható vízióval szolgálni a kortárs művészet mibenlétééről, életünkben betöltött szerepéről. Szerencsére, sokan dolgoznak ennek megváltoztatásán. Reich Éva

Bronzváros

Kezemet agyagba tapasztom; iszamlós, sárga föld, hűvös halom. Bal kézzel pakolom jobbra, fényes magazin-papírral leterített nagy konyhaasztalon. A mosogatóban, nagyáruházi műanyag szatyorban vízzel meggyúrtam egy kicsit; képlékeny, akár a gyurma, jó anyag. Javasasszony javasolta, fehér csempék, szürke emberek közt egyetlen színfolt, és gyógymódja bevált, a Devla áldja meg érte.

A rendelőintézet várószobájában ültünk, sokan, tömeg volt, csak mellette üres hely, odaültem. Mi baja? Mondom, inhuvely-gyulladás, undok kórság, fogni sem tudok rendesen, fáj, mintha késsel hasogatnák, minden apró mozdulatra, sok gépeléstől. Mondja, ez nem gond, a csirkepucolás, ha egyszerre sokat kell, amikor az ember húzza azokat a kicsi tollakat kifelé, meg krumplihámozás, kukoricamorzsolás, ha hüvelykkel támasztani kell erősen, ugyanilyen fájdalmat hoz az asszonyokra, na de sajgást agyaggal kell betapasztani, pihentetni egy órát, míg rá nem szárad, a fájdalmat a föld kihúzza.

Ezt tettem már vagy hatodszor, mert szteroidos gyulladáscsökkentő, fizioterápia ide vagy oda, nem tudom, miért, az agyagos kúra kipróbáltam a legjobb. Áldott földet nem tudtam szerezni, illetve tudtam volna, de a mondott helyre, észak-somogyi faluvégre restelltem volna lapáttal, vödörrel kimenni; művészellátóban vettem tömbagyagot, fél éve már. Újnyi rétegben kell felvinni, kaptam a népi gyógymódra használati utasítást, és akkor jó a pakolás, ha magától leszikkad. Közben csinálni semmit nem lehet, zenét hallgatni szoktam, mert olvasni maszatban nem kellemes, könyvre káros. Újabban a kimaradt agyaggal játszó, bal kézzel, és úgy alakult, hogy már legelőször kis házakat formáltam, ujjbeggyel lapítva, körömmel csipegetve az építőanyagot; mindig csak házakat formáztam, és egymás mellé raktam őket, nem tudtam, miért.

Egy széria menekült csak meg, az, amit nem volt időm eltakarítani, mert váratlan vendég jött éppen. Ezt a pár házat az újságpapírral együtt az ablakba raktam, ahol fényesség volt, és el is feledkeztem róla, csak másnap vettem észre, hogy kiszikkadt. Visszagyúrni már nem lehet, nézegettem tehát, fallal kö-

rülve város, csak házak, egyik a másik után. Kellemtelen érzés, ha az embernek egyszerre van déja vu érzése és amnéziája, ezt már elfelejtettem egyszer, és beletelt egy hétbe, míg rájöttem, hol, mikor, álomban igen: láttam és felejtettem is már, mélységes mély az emlékezet meg ilyesmi, beleestem.

Tíz éve, sarokcsont-műtétem alatt, altatásban fényességet láttam. Nagy sárga-zöld foltokat, mezőket azt hiszem, régi kőfalakat, kővel borított utcákat, kőoszlopokat, kőkapukat, faragott kőveket, belső udvarokat, szökőkutakat, sok cserepet, vályogot, homokot. Felülről, madártávlatból szó szerint, éreztem valami fuvalatot is, mintha menetszél lett volna, a valóságban az aneszteziológus lépkedése keltette légmozgás talán. Ember az álomban sehol. Napnál is világosabb volt. A klinikai halál völgyén ekkor nem jártam; a városnéző repülést közönséges drogvíziónak vettem; műtéti kockázat, ágyi olvassmányom szüremkedett be, gondoltam, Stefan Heym egyik regénye. Alig telt bele egy hónap, viszont láttam a várost, rent-a-car térképen, ritkán látogatott főszekeresztői szoba falán keretbe feszítve. Aztán csavarkiszédésor ugyanez jelent meg, mintha a film második része peregne szemhéjam vetítövásznán, mintha ugyanarra az előadásra ültem volna be. Hideg galoppozik ilyenkor az ember hátán, aztán kap meleget, elfelejtődik ez is.

De ez a város kísért engem, mert most, megint ez kerül ki a kezem alól, és most már tudom, miért. Kínomban magamon röhögök, olyan ez, mint a viccbeli szovjet gyári munkás esete, aki várandós feleségének a hazalopkodott alkatrészekből akar gyerekkocsit összerakni, és hiába követi pontosan a szerelési útmutatót mindig csak tank lesz belőle. Nekem itt ez a város. Előbb volt, mint John bronzház-szobrait láttam, amiket szeretek. Be- és feltüremkedő emlékek ellen küzdeni nem lehet, nem érdemes, íróembernek meg egyenesen káros, befogadom a másodlagos élményt, játszom az anyaggal, játszik velem az anyag.

Ha például fogok egy, a tömbből cérnával levágott vastagabb agyaglapot, és abba belenyomok egy követ azok közül, amikkel fordítandó könyvveim lapjait lenyomtatni szoktam, és ott marad annak a

lenyomata, és ezt a lenyomatot én kiszáritom az ablak alatt, napon, és amikor megszáradt, gipsszel kiöntöm, ezt a gipszmintát pedig jól beszappanozom, és ráöntök egy másik réteg gipszet, állítólag megkapom a gipsznegatívot, amibe lehet önteni például bronzot, és ha így tennék, abba pontosan beleillene a követem. A kedvenc zöld rézoxidossal kéne megtenni ezt, a kő és a fém jól mutatna együtt. Inhuvely-gyulladt kezemről is készíthetnék öntvényt, olyant, hogy tenyerem gödröt képezzen egy síkszerű bronzfelületben, és ezt vízzel feltöltve alakítanék ki rajta természetes zöld patinát. Mostan fémrozsdaszínekkel álmodom, van türkiz, egészen zöldes, tengerszín, és láttam már rózsaszínt, mélyvöröset is, savval csinálják, azt hiszem. Utána kéne olvasni kicsit. És: kezdővel türelmes öntőt kéne találni.

Lehet, mindent lehet, mondja szobrász barátom, és ajánlja a kisebb macerával járó ősi módszert, a viaszveszejtéses eljárást, meg a direkt öntést, magyarázza, hogy mit merre, de nekem folyton csak a város jár az eszemben, és hogy ezt kéne megoldani bronzból. Lenne mindenféle ház, sodratokból kialakított óskori, és látszólag téglákból rakott, és sokalakos, meg földbe vájt, mindenféle ház, hajlék, lak, fallal körülvett, csak azt az álombeli várost tudnám feledni.

Miért? Miért ne? Csak. Ingyen kegyelemből, lart pour lart, meg mert bőr az egér, és jól esik; rám jött az önkifejezés kényszere, városlátomást városformázással kell gyógyítani vagy mifene. Hogy miért, arról, mondom, halvány segédfogalmam sincsen, csak ingerem van, kívánom, mint terhesen a savanyú uborkát, fokhagymás pirítóst, afféle belső utasítás, hallgatni kell rá, különben belebegek.

Vártam, hogy száradjon az agyag csuklótól könnyéig. Kényszerpihenő, fel nem állhatok, agyagdarabok szotyognának le kezemről, takarítani nem szeretek. Lemez lejárt, csend lett, az ablakot bámulom, fény jön be, az ember napfüggő állat végül is. A fényesség kedvre derít. A cigányasszony jár az eszemben, mesélt valami agyagban süttöt tyúkról, hogy finom.

Osvény

Bozai Ágota

Új szobrok Dunaszerdahelyen

Idén hetedik alkalommal rendezték meg Dunaszerdahelyen a Kortárs Magyar Galéria művésztelepét.

Remek éttermek, a strandon pecsenyesütők, finom sörök, barátságos emberek, barátságos árák. Termálfürdője mellett Dunaszerdahely ma már a kortárs gyűjteményéről is híres, s ez egyedülálló a maga nemében. A körülbelül kilencven százaléban magyarul, huszonezres lélekszámú városban a gyűjtemény létrehozása elsősorban a nemrég elhunyt érsekújvári születésű budapesti festőművésznek, Luzsicza Lajosnak köszönhető, de nagy érdeme van ebben Pázmány Péter polgármesternek is.

Az intézmény működési feltételeit a Kortárs Magyar Galéria Alapítvány biztosítja. Az Alapítvány 1994-es indulása óta közel 300 műalkotás került a gyűjteménybe. A gyűjtemény folyamatos gyarapodása köszönhető többek közt a kuratórium elnökének, Lipcsey György Munkácsy-díjas szobrászművésznek.

kizárólag ajándékba kapott művekből áll. A művésztelepen résztvevő alkotókat művészekből és művészettörténészekből álló kuratórium választja ki, folyamatosan ügyelve a színvonalra. Jelen kiállítás szervezésében a Magyar Szobrásztársaság vezetősége is részt vett.

Az egyhetes művésztelepen igaz, hogy műhelymunkára nincs lehetőség, mégis a szálláson, vacsora utáni beszélgetések során, megismerhetjük egymás gondolatait, művészeti koncepcióját. Előkerültek a művek mellett hozott katalógusok, portfóliók. A szervezőknek köszönhetően programunkat fűszerezte Lóska Lajos „Kortárs művészet a múzeumokban és magángalériákban”, és Wehner Tibor „Jelenségek napjaink monumentális szobrászatában” című előadása.

A városban a Kortárs Magyar Galériától néhány utcára működik az ART MA Galéria, ahol kiállításunkkal egy napon nyílt két fiatal művész Robert Jankovic és Németh Géza kiállítása.

A Kortárs Magyar Galéria kiállítását Lóska Lajos nyitotta meg.

A résztvevő művészek: Baráz Tamás, Budahelyi Tibor, Csontos Laszlo, Dechand Antal, Erős Apolka, Fekete Zsuzsa, Fischer György, Friedrich Ferenc, Gvardián Ferenc, Kiss László László, Kling József, Kopasz Tamás, Lukács József, Magyorosi Éva, Pálffy Katalin, Rác Edít, Szöllössi Enikő, Vanyúr István, Zielinski Tibor.

A kiállítás szeptember 2-ig volt látogatható.

Cím: Kortárs Magyar Galéria, Vermes-villa Szabó Gyula u. 2/304 929 01 Dunaszerdahely

Fotók és szöveg: Zibor

Erős Apolka (Magyarország)

Friedrich Ferenc (Magyarország)

Dechand Antal (Magyarország)

Novotny Tihamér

„Déli Híd”

A Pécs-Baranya Művészeinek Társasága
kiállítása Rév-Komáromban

(Limes Galéria, 2006. augusztus 4–27.)

Legújabb kori művészettörténetünket tulajdonképpen le lehet írni a művészpárok-művészcsoportok szemszögéből nézve is. Mennyi kezdetben tiltott, később megtűrt, s csak nehezen kibontakozó, hosszabb vagy rövidebb életű, közös világnézeti alkotókör, földalatti vagy szubkultúra jellegű művészcsoport, tendencia és mozgalom Magyarországon az '50-es évek második felétől kezdődően a '80-as évek végéig! A rendszerváltás után azonban hatványozottabban több! Hiszen országos értelemben gomba módra alakultak és máig szaporodnak a képző- és iparművészeket rendszerint ideológiai, szakmai, műfaji, területi vagy hagyományörző alapon összefogó egyesületek, szimpóziumok és társaságok.

Ilyen szakmai és érdekvédelmi szervezatként alakult meg 2002-ben a Pécs-Baranya Művészeinek Társasága is, amely a több mint 80 főt számláló jelenlegi képző-, fotó- és iparművész tagságával minden bizonnyal a megye legerősebb és legnívósabb egyesületei közé tartozik.

A hely szelleme, a város cirka kétezer éves története, gazdag kulturális öröksége, képző- és iparművészeti múltja és jelene: a Zsolnay Vilmos alapította 150 éves agyagáru és porcelángyár, a hajdani Bauhausban kikötő elszármazott alkotók (Breuer Marcel, Molnár Farkas, Forbát Alfréd, Weininger Andor), az egy kisebb múzeumi anyagát Franciaországból hazaköltöztető Victor Vasarely (azaz Vásárhelyi

Viktor), az Európai Iskolában tevékenykedő két jeles avantgárd művész, Martyn Ferenc és Martinszky János, a Pécs (építés) Csoport, vagy a neoavantgárd irányzatokat e tájon az elsők között meghonosító Pécsi Műhely tagjainak, valamint a társaművészetek képviselőinek ma is aktívan ható szellemisége, stb., mind-mind arra kötelezik az itt élő jelenlegi és majdani utódokat, hogy részei és továbbvivői legyenek ennek az egyre színesebben rétegződő tárgyi és szellemi kultúrának. Ám Pécs és Baranya különleges, Budapest mellett talán csak Szentendréhez hasonlítható speciális helyzetét nemcsak a felsoroltak, és a megyében élő kb. 200 képző- és iparművész biztosítja, de a híressé vált alkotótelepek és szoborparkok, a modern művészeti gyűjtemények, és az alap-középfelső- és felsőszintű művészeti oktatás úgyszintén. Ebben a teljes körű, a „Szabad művészetek doktora” képzésig eljutó oktatási rendszerben a Pécs-Baranya Művészeinek Társaságából is sokan részt vesznek.

Az egyesület tehát, a számos korán ébredőhöz viszonyítva, csak későn alakult meg, az eltelt 5-6 évben azonban figyelemreméltó eredményeket ért el. A Pécsi Városüzemelési és Vagyonkezelő Rt.-vel szerződést kötve megkapták a volt tűzoltó lakatnyája épületét, amelyet műteremházává, művészeti udvarrá alakítottak. A Pécsre rendezett művészeti fesztiválok (pl. POSZT, Nyári Szabadtéri Játékok, Gasztronómia és Művészet) eseményeibe kiállítá-

saikkal, nyitott műterem akcióikkal, művész- és közönségtalálkozóikkal, szakmai beszélgetéseikkel kapcsolódtak és kapcsolódnak be. De tárlataikkal megfordultak már más magyarországi (Zalaegerszeg, Budapest, Tatabánya, Szigetszentmiklós, Tihany) és külföldi városokban is (Arad, Temesvár, Heidelberg), s 2004-ben elkészítették az egyesület első, a tagságot bemutató katalógusát.

Ezen a több generációt felvonultató, a tagság körülből egyharmadát bemutató, kétségtelenül impozáns komáromi kiállításon is érezhető tehát az a magas fokú iskolázottság, változatoság, kulturáltság és intelligencia, amelyet Pécs és Baranya fentebb ecsetelt hallatlanul gazdag tárgyi, szellemi és műhely jellegű kulturális örökségéből vezethetünk le.

És most mint közvetítő „nagykövet” rátérhetnék a „Déli Híd” című tárlaton szereplő művek technikai háttereinek, anyagainak, médiumainak, tendenciáinak, stílusirányzatainak, világszemléleteinek, funkcióinak, tartalmi és formai problémáinak részletes elemzésére. (Hogy ki mennyire, milyen mélységben és elkötelezettséggel az alkalmazott vagy az autonóm műfajok valamelyikének a művelője? Hogy ki milyen mértékben természetelvű, figurális, moralista, esztétizáló vagy tisztán konstruktivisták, konkrét és minimalista? S hogy ki foglalkozik, s hogyan a színrendszerekkel, hogy ki mennyire dekoratív és absztrakt, s hogy ki hogyan alkalmaz expresszív gesztusokat vagy lírával átszőtt racionális felületstruktúrákat? Hogy ki mennyire ironikus, groteszk, szatirikus, naiv vagy emblematikus, s hogy kinek mennyire eszköze a jelfelmutatás? S hogy ki alkalmaz éterien imaginárius vagy valóságot átfestő, futurisztikus tereket, s hogy ki használ talált tárgyakat, fotókat, infrakamerát, digitális fényképezőgépet vagy számítógépet műveinek kivitelezéséhez? S hogy kik járnak besorolhatatlanul egyéni utakon?) De mindezt csak jelzésértékűen tesz-

szem, mert a jelenlévő harmincöt festő-, szobrász-, grafikus-, tűzzománc- és keramikumművész, üveg-, bútor- és bőrtervező iparművész, valamint belsőépítész esetében, a szó szoros értelmében ugyanennyiféle megközelítést igényelne. S jelen körülmények között a „tudósító”, az olvasó befogadóképességét is figyelembe véve, bizonyos terjedelmi korlátokat kénytelen figyelembe venni. Ezért most szándékosan nem emelem ki csak azokat a neveket és műveket, amelyeket a rendezés szempontjából fontosnak ítélem. Mert az áttekinthető, a teremadottságokat jól kihasználó, a megfelelő hangsúlyokat megtaláló, világos rendezés, amely elsősorban Novotny Béla, s még Árvai Ágnes, Jarmeczky István, Bükösi Kálmán nevével dicséri, önmagában is megérdemli a figyelmet.

Először is a tér gyönyörű! Az egykor Mária-nak szentelt, volt Ferenc-rendi, katonatemplomnak használt, késő barokk épület az egylevelű, hármas tagolású hajójával, málladozó vakolatával, itt-ott elősejő, ütött-kopott, szürke tónusokat őrző freskótöredékeivel már önmagában is figyelemreméltó jelenség és ideális kiállítóhely, valódi inspiráció és kihívás, vérbeli művészek számára.

A belépő tekintete végigszaladva az elő- és közép-tér látványosságain, természetesen az egykorvolt adoráció, a „hódolat”, az „imádás”, az „istenítés” karéján (többek között a misztikusok fejedelme, Szent Bonaventúra freskótöredékének környezetében), azaz az

apsziszban kiállított műtárgyakon állapodik meg. A félkörív és terében elhelyezett iparművészeti tárgyak – Árvai Ágnes Nap-jelképeket idéző „fény-titkokat” őrző, egyszerre durva és finom textilyanyagokból szőtt és himzett, mértani szimbólumokat kecses és bensőséges biztonsággal használó remekei (Salun aranyos köntöse, Spirál), Vata Enikő fémes színekben irizáló női ruhája (Angyalszárnyon), Novotny Béla a püspökszentlászlói jezsuita Életrendezés háza kápolnája számára tervezett, vörösfenyőből kivitelezett, egyenes deréktartást követelő, méltóságot sugárzó, könnyed és szigorú, a parasztbútorok stílusát is megidéző tulipános-kereszt Trónusa és Fejős Miklós talált vagy megörökölt (?), a boldog békeidőket idéző, virágmintás natúr ágyhuzatokra (?) vagy asztalterítőkre (?) festett, zsolnai porcelánmadarakat másoló, japánosan metafizikus hangulatai (Pillangó, Eozin madár, Madár) – újra szakrális érzetét keltették a világi célokra használt egykori szenthelynek. Külön figyelmet érdemelt N. Pintér Mária Hullámok című, egy elhúzott függönyű ablakot ábrázoló, realiztikus kis gobelinje, amelynek tájképre néző „tétrum szakrum” jellegű egy különös helyspecifikum is felerősítette. Tudniillik a mű „elfogadva” a helyszín adottságát, egy előző kiállítás installációjából a falon maradt préselt építészeti műanyaghálorá tétetett, amely viszont magába foglalt egy adoráló lányalakot ábrázoló freskótöredéket is. Így a képelemek egy érzékeny pillanat szülte sík-kulisszát alkottak a bensőségeségét multhatatlanul őrző térrészben.

A templomhajó középső traktusát (ahol itt-ott a Mária-kultusz freskótöredékei bukkannak elő) – közös megegyezéssel – Jarmeczky István két egymással szembenéző hatalmas ikonosztáza uralta. Az egyik oldal 6, míg a másik 8+2+2 elemből állt. Az izzó, hideg és meleg színekkel festett, a kristályos szerkezetekből az olvadékony halmazállapotokon keresztül a vibráló, interferáló folthatásokban játszó-sugárzó olajképek olyan hőkamerás felvételeket idéznek, amelyeken a jelenségek és a formák az emberi szem számára érzékelhetetlen hullámtartományokból a megjeleníthető, de valószínűtlennek,

már-már misztikusnak ható, intenzív színrezgésekbe fordulnak át (Elemek, Izzó Változás, Tűz, Interferencia 1-3., Fény, Napfoltok, stb.). Ugyanebben a traktusban, a jobb és bal oldali lizénákban foglaltak helyet (a szöttesek mikrostrukturáinak mintegy léptékváltó átvezetéseként, képzettársításaként) Varga Tünde szabad makroszerkezetre épülő, félkonstruktivisták cím nélküli és Knyihár Amarilla zöld raszter rácsszerkezettel lefedett, homályos hátteret sejtető, absztrakt olajképei (Szimultán VII.), valamint Nádor Judit a Tér és az Idő problémájával jelképi szinten foglalkozó festményei.

Bicsár Vendel az oszlopokon egymással szemben elhelyezkedő két (nyers és alapozatlan) szabadvázsnas, talán tintaceruzával (?) rajzolt, szellemes és érzékeny, némi tautológiával megalkotott geometrikus Menhire, mint két leheletfinom felkiáltójel nyújtózkodott az előző absztrakt és a következő figurális hajótraktus között.

Az első (a belépő) teremrészben tehát (ahol a magyar szentek freskótöredékei bukkannak elő) leginkább az ábrázoló művészet különböző irányzatai foglaltak helyet. Ebben a milióban a kivélt Somogyi Klára Rorschach-teszt szerű, nagyméretű, titokzatos batikolt textilképe (Szárnyak – Négy az egyben) és Deák Zsuzsa az archaikus népi díszítőművészetet és hitvilágot autonóm módon átértelmező emblematikus-szimbolikus festményei képeztek (Hullámok, Kerecsenvár). Szilágyi Szilárd tekintélyes méretű, vastag festékréteget alkalmazó, a nyers (art brut), a naiv, a graffiti művészettel és a gyerekrajzok világával is rokonságot tartó, sok-sok mesélő motívumot tartalmazó, mosolyt is fakasztó képei mellett (Madárszállító, A cetek partra úszása, A sellők begyűjtése) Tari Eszter szatirikus-ironikus, bizarr kontrasztot adó, de kissé színpadias modorú, naturalisztikus olajfestményei szerepeltek (Vetélkedés, A művész és szerepei). A szemközti falon Nyilas Márta hasonló hangvételű, de a tény- és tárgyszerű figurális jelenetekben alig történeteket ábrázoló, s az azokban rejlő emberi sorsokat, a drámát és fájdalommal kereső expresszív festményei (Csepp, 21 Gramm) és

Bükösi Kálmán utcarészleteket, hidakat futurisztikusan eltorzító, szürrealisztikusan meghajlító, sebességbe hajszoló, élénk színű „utazó” képei (A híd, Pont Neuf), valamint Herczeg László látszólag nonfiguratív, a színmezőket és a gesztust ütköztető, mégis a lendületes folthatásban egy eltorzult arcot sejtető munkája kerültek egymás mellé (Kompozíció 05/II.).

Szólunk kell még a templomhajóban elhelyezett az absztrakttól a realiztikus formavilágig terjedő, izgalmas és színvonalas plasztikai munkákról (Mosonyi Tamás: Álarok mögött, Metamorfózis generátor, Harc stb.; Vanyúr István: Bukó ló; Jegenyés Diána: Kapcsolat; Trischler Ferenc: Bőség) és a szellemes kerámiaszobrokról is (Molnár Sándor: Bezárva; Ritecz Szilvia: Mistral I-II.), amelyeknek jól ritmizált elhelyezése igencsak gazdagította a kiállítás látványát, összképét.

A karzat vagy kórus „kamaratermében” elhelyezett művek közül kiemelkedtek Jegenyés János a „Megfeszített” áttetsző négyzetlapokba ültetett leheletfinom egyenesek halvány vonalrendszerével (vonallábécéjével) ábrázoló (Corpus) és Kertészfi Ágnes átlátszó és színes négyzet (raszter) rétegeket használó, ablakok elé függesztett, a fény által értelmezett (leolvasott) üvegmunkái (Rejtett motívumok, Négyzetjáték), valamint Bicsár Vendel Felebarátok című, szintén üvegből készült, öntött kis érem remeke. (Azonban kár, hogy ez a munka nem egészen méltányos tálalásban került kiállításra.) De H. Barakonyi Klára kissé bonyolult, ám míves rekeszománc kompozíciói (Az élet egyre sűrűbb erdejében, Mesés föld I-II.), J. Móker Zsuzsa porcelángömb lámpája (Bolygó I.), Molnár Tamás (Vörös kereszt I-II.) és Marsai Ágnes finom grafikái (Ablakok I-VI.) és T. Surányi Anna mázas kerámiadomborművei (Csiga I-II.), valamint Pandúr József expresszív, impresszionisztikus akvarelljei (Tél I-II.) is inkább megtalálták a helyüket az intim környezetben, mint a főhajóban.

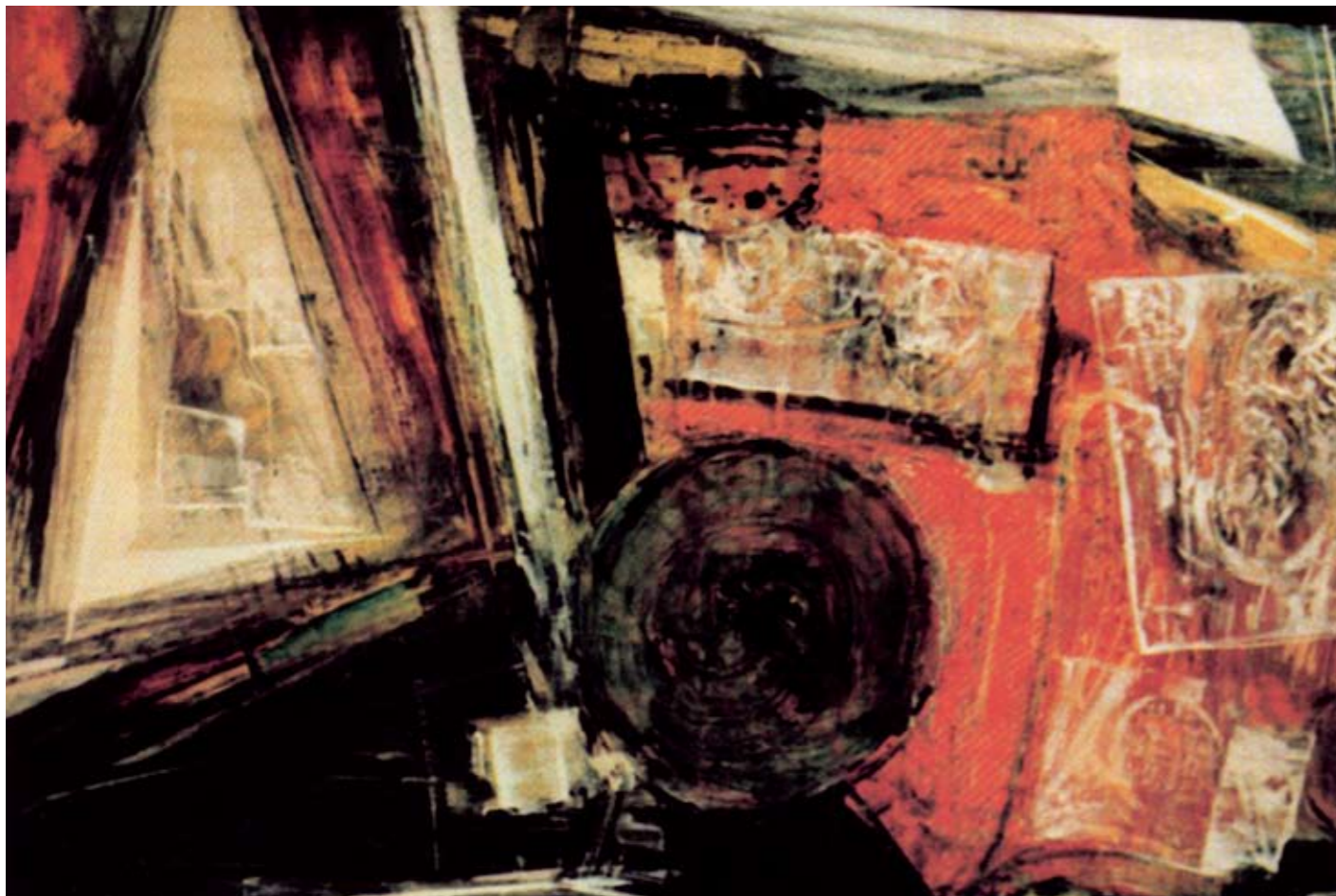
A hosszúra nyúlt „Déli Híd” utasai most tehát újabb partra, Rév-Komáromba érkeztek, s a helyi közönség, valamint a szomszédos Path község egy lelkes kis csoportja az egyesület jelenlévő képző- és iparművész tagjait (Pécs és Komárom polgármestereinek köszönetjével, versekkel és zenével) igen emlékeztető, örömteli és megrázkóztató fogadtatásban részesítették.

A lapunk augusztusi számában HIDAK címmel megjelent Novotny Tihamér írás folytatása a www.maktar.hu honlapon a MAKtár+ oldalon olvasható.

Az előző számban közölt írás képeinek jegyzéke:

Somogyi György: Az én szigetem, 1994
Aknay János: Felhők között, 1998
Deim Pál: Láp, 1995
Gubis Mihály: Abortusz, 1989
Puha Ferenc: Repülés – Dorkó, 1994
Györfly Sándor: Sárga mezőben, 2004

Beszéd kövek II. 1985

Fehér László

„Alpinisták lesztek”

M. Tóth Istvánra emlékezve

A szürkészöld Csepel teherautó elindult. 1965 januárjának egyik kora reggele volt, minden reménytelenül szürke. A torkomat szorongatta a sírás, mert ott kellett hagyni Déget, gyermekko-

Önarckép 70 éves koromban 1992

rom színhelyét a kastélyal, a tóval, az erdővel, a kékszemű kislánnyal, akinek bőréből áradt a friss szél és a napfény illata.

Ötvennel döcögtrünk új otthonunkba, Tácsra. A sofőr arca sárgás volt és borostás, érezni lehetett a ruhájából áradó gázolaj és nikotin keverékének szagát. Hátul a platón a konyhaszekrénybe tettük apámtól kapott, az iskolából kiszuperált, pirosból rózsaszínre és szürkésre fakult mappát, melyen enyhén megkopott arany betűkkel Sztálinváros volt olvasható. Fontos volt számomra és megnyugtató, hogy védett helyen volt, mivel az összes rajzomat és festményemet ebben őriztem. A legfrissebb, olajjal, vászonra festett képemet pedig rajzszőgél a belső ajtóra erősítettük, hogy el ne kenődjön. Nagymamát ábrázolta fekete kendőben, kadmium vörös háttérrel. Költözködésünk oka, hogy közelebb kerüljünk a fővároshoz és Székesfehérvárhoz. Ebben csak egy

vígasztalt és ez az érzés aztán mindent legyőzött, hogy majd Fehérváron egy igazi művésztől, festőtől fogok tanulni.

Eljött a nagy pillanat, amikor felszálltunk az olajjal felcsozott autóbusszra, s Fehérváron megkerestük Enge János bácsit, aki megígérte, hogy beajánl egy fehérvári festőhöz. Ő a zeneiskola igazgatója volt, sokáig zongorát tanultam nála. Becsengtünk az első emeleti lakásba a belvárosban. Felesége nyitott ajtót. Leültetett bennünket és mindjárt elkezdett intézkedni. Először Áron Nagy Lajost hívta fel telefonon. Lajos bácsi megkérdezte hány éves vagyok, s mikor elhangzott, hogy 12, akkor azt válaszolta, hogy csak felnőttekkel foglalkozik. Kár, gondoltam magamban, jó lett volna, ha legalább a rajzaimról mondott volna pár szót. Csüggedésre semmi ok, szólt János bácsi felesége, van több festő is a városban. Egy nagyszerű művész, M. Tóth István, megpróbálom, hátha sikerül. A válasz igen volt. Elin-

dultunk a Petőfi Általános Iskolába. Az emeleten volt a rajzterem, oda irányítottak bennünket. A folyosó közepén járhattunk, amikor kinyílt a terem ajtaja, s kilépett rajta a Mester. Okkeres köpenyét, vörös haját láttam meg messziről. Beinvitált bennünket a rajzteremből nyíló műtermébe. Szemben az állványon egy városrészletet ábrázoló nagyméretű kép volt, emberekkel, autóbusszal és járművekkel, vastagon, pasztózosan felrakva. Terpentin illat járt be mindent. Bal oldalt a falnak támasztva egy különös képre esett a tekintetem, legalábbis én még ilyen színekkel megfestett művet nem láttam. Rozsdavörös fák álltak az utcán s a ház fala is fáradt vörös barna volt. Megremegtem. Így is lehet festeni. Kinyitotta a mappát, elkezdte lapozni a rajzait. Nagyonkat hümmögött. Majd megállt az egyik sárgán világító portrémnál. Öregem, ez nagyon merész. Ő mondja nekem, aki ilyen rozsdavörös drámát fest?! – boldog voltam. Aztán tovább lapozott, és elidőzött az első olajképpemnél – Dózsa ábrázolta. Sokáig nézte, majd megkérdezte: – Hány éves vagy?

– Tizenkettő – vágtam rá.

– Mi indított arra, hogy ezt megcsináld?

Hirtelen magam sem tudtam a választ, majd annyit mondtam: – Mert pasztózevél volt.

M. Tóth István Székely Bertalan-díjas festőművész 1922-ben született Székesfehérváron és ott is hunyt el ebben az évben. Nagy ívű művészi pályájával együtt hosszú évtizedekig volt kiváló tanár. Emlékkiállítását a budapesti Csók István Galéria 2006 nyarán rendezte meg. Az alábbiakban Fehér László Kossuth-díjas festőművész emlékezését olvashatják.

Most eszembe jutnak a Lepsényben zajló iskolák közötti kulturális versenyek. Hajnalban Dégről az erdő széléről indult a kisvonat, második osztályos voltam. Sárga-barna csíkos fapadok voltak a kupéban, s egy kis vaskályhában pattogott a tűz. Mindenki fehér ingben ki kisdobos, ki úttörő nyakkendőben virított. Körülöttünk puha párában lengett az erdő. Alig indult el a kisvonat, mindenki enni kezdett. Főtt tojás illata járt át mindent. Ilyenkor extra élelmet csomagoltak otthon. Marha májkrém, főtt tojás, s egy üveg tea volt a táskámban, két szelet kenyérral – fenséges volt. (Különböben a hétköznapiokon vezetett cukros kenyér vagy zsíros kenyér volt a „divat”.) Lepsényben a színpadon elénekeltek a kórossal, amelyet Vadas Elemér tanár úr vezetett, a Dózsa népe bontsd ki zászlód, itt a helyed című dalt, s újításnak számított, hogy ütemre helyben jártunk és egy triangulumot is kaptam, amit beintésre mindig meg kellett ütni. Volt, aki cintányért kapott. Befejezés-képp elénekeltek a Szuliko című dalt.

Talán ezért is érdekelt Dózsa, mert róla énekeltek állandóan, s az iskolában Derkovits csodálatos Dózsa metszeteiről készült reprodukciók lógtak a falakon. De térjünk vissza a Petőfi iskolai műtermébe. M. Tóth tanár úr mindent tüzetesen végignézett, s azt mondta:

– Csütörtökön várlak az István terem fölötti szakköri műteremben.

Aznap volt a zongoraóráim is, de alig tudtam a Bach darabokra koncentrálni. Igazából csak Bartókot szerettem játszani. Bartóknál mindig az a borzongató érzés fogott el, mint amikor a rozsdavörös fákat láttam Pista bácsi képén. Már egy órával előbb ott voltam a teremben. Körben rajzbakok, festőállvány, s az itt dolgozó fehérvári festők új, készülő képei voltak láthatóak. Világosan emlékszem az első órára. Megérkezett a barna hajú, barna szemű gyönyörű 18 év körüli hölgy – a modell. M. Tóth tanár úrnál csak gyönyörű és fiatal nők fordultak meg. Ami még szimpatikusabbá tette a szakköri órákat, Ő is mindig velünk rajzolt vagy festett, de leginkább filctollal rajzolta végig a szakköri órákat. Mindenkint végig korrigált. Úgy éreztem, hogy a szénnel készített tanulmányrajzom jól sikerült. A többi gyerek is dicsérte. Ekkor a mester leült a bakra, fogott egy rongyot, s az egész rajzomat áttörölte, majd egy gyúrható radírral a fényeket szedte ki, majd újból letörölte. Dermedten néztem, hogy mi lett a két óras munkámból, de azt is éreztem, hogy most pár mozdulattal többet tanultam, mint valaha. Sokszor nagyon sokat beszélgettünk a művészetről. Egy rövid történet: – Tudjátok, vannak hétvégi túrázók – kezdte

mondandóját –, akik kis dombokra kényelmesen fölmennek és erdőben barangolnak, s vannak az alpinisták, akik a legmagasabb csúcsokra törnek és a legnehezebb sziklaszirteket hódítják meg, ha kell, az életük árán is. Így van ez a művészetben is. Választhattok, hogy hétvégi turisták, vagy alpinisták lesztek. – Ezután néma csend volt a teremben. Ezekre a szakköri órákra járt Kónig Robi, Kónig Frigyes és még sok nagyszerű tehetség. Szemmel látható volt a fejlődésem, varázslatos pedagógus volt. Ilyen útmutatásokra vágytam, s éreztem, hogy még inkább a progresszív gondolkodást erősíti meg bennem. Mind a Képzőművészeti Gimnázium, mind a főiskolai évek alatt nyitva volt előttem műterme egészen a haláláig. 40 éves barátság volt ez. Ő vitt be a Vörösmarty téri összejövetelekre, ahol a fehérvári művészek találkoztak hétfőnként, s különböző történeteket, anekdotákat meséltek.

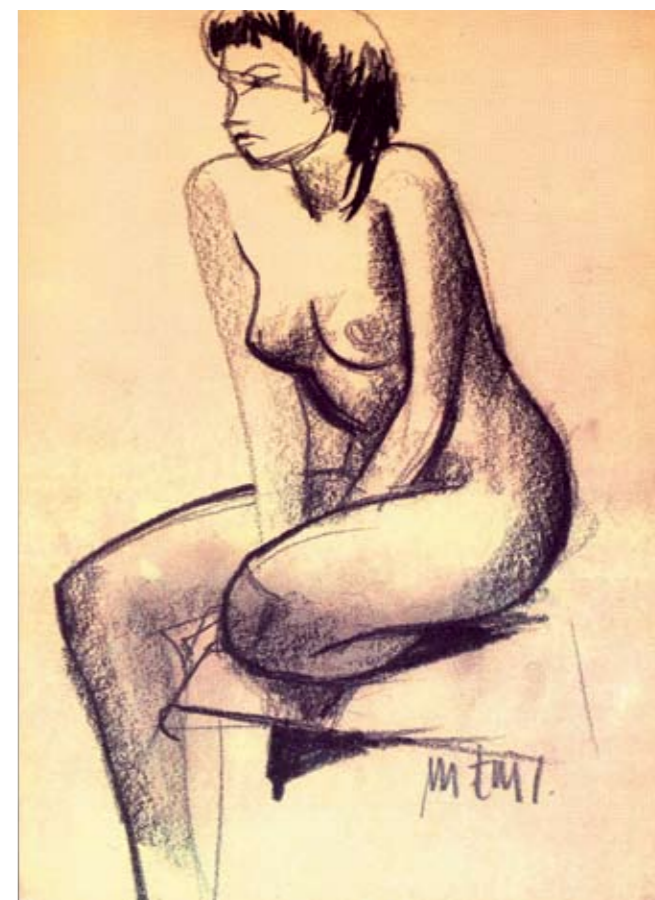
Ami példaértékű munkássága mellett, hogy rossz szót, vagy bántó,

gyűlölködő megjegyzést soha nem mondott senkiről. Vidám volt, szerette a bort, s a gyönyörű nőket, s bármikor találkozunk tudott újat, s biztatót mondani. Egyszer egyik beszélgetésünk kapcsán megkérdeztem tőle: Miért választotta a fehérvári léteket? – Tudod, Budapesten folyik keresztül a nagy folyója, a Duna. Rengeteg kis vízcseppből áll. Míg van a kis megbúvó hús forrás valahol vidéken egy erdőben, ahol mindenki megpihenhet, szomját enyhítheti, s kis patak csörgedezik belőle. Én inkább ez szeretnék lenni. – Nagyon sok tanítvány merítkezik ebből a forrásból.

Utolsó találkozásunkkor már nem tudott felülni az ágyban. Az arca nyugodt volt és derűs, s amikor búcsúzáskor megfogtam a kezét, barna szemével rám nézett, és ott láttam benne a rozsdavörös fákat, s a tompa vörös fehérvári házfalat.

Kőszentek II. 1980

Ülő akt II. 1970-es évek

Történetet az olvasónak, szöveget a kritikusnak

– Míg Dél-Amerikában makacsul történetet mesélnek az írók, Európában – úgy tűnik – első világgal, reflexióikkal vannak elfoglalva. A te köteted ebből a szempontból szokatlan: klasszikus történetet írtál. Hogyhogy?

– Megcáfollak, Európában nemcsak az önreflexióval foglalkoznak az írók. Legfeljebb Magyarországon van így, ahol sokan rosszul értelmezik a posztmodern. A szerb irodalomban – lásd például Svetislav Basara műveit – nem jelent gondot, ha a nyelvi rétegek egymásba játszatása és a narrációs trükközés mellett cselekménye is van egy regénynek, de itthon is bőségesen akad erre példa. Elég talán, ha Száraz Miklós György, Darvasi László vagy Márton László regényeit említem. Bár a „szövegista” irodalom kétségkívül alkalmas arra, hogy az irodalomtudósok az elméleteiket gyakorolják rajta, a „mezei” olvasónak sokszor érthetetlen. Az irodalomnak szerintem nem az elméletekről kell szólnia – akkor már inkább arról, hogy aki olvassa, az sírjon, nevéssen, várakozzon vagy izguljon.

– Az olvasó kegyeinek keresése nem megy a minőség rovására?

– Ezzel kapcsolatban Karácsonyi Zsolt könyvkritikájának egy mondatát idézném az erdélyi Krónikából: „[Haklik] megírt egy pergő, humoros regényt, amely szépproza is meg nem is, ponyva is meg nem is, de a szerző megőrzi azt a törekény egyensúlyt, melynek köszönhetően a komor kritikus és a vidám olvasó is amolyan bajusz alatti somolygással teszi le a könyvet”. Valami ilyesmit szerettem volna elérni a könyvben, és a XXI. század prózáját is valami ilyesminek képzelem el: olyan irodalomnak, amely nem vesz tudomást az irányzatok, a nyelvi síkok határvonaláról, amely a posztmodern szövegirodalmat nem megtagadja, hanem – mint a múlt egyik eltűnt darabjából – merít belőle, az írói eszköztár egyik lehetséges darabjaként használja fel fogásait, s amely az úgynevezett „szépiro-

dalom” és az úgynevezett „lektúr” közötti különbségtételre is fittyt hány.

– A könyvben a narrátor meséje e-mailekkel, internetes fórumok beírásaival keveredik.

– Az emberek közötti kapcsolattartás nagy része ma már az interneten zajlik kezdve az udvarlástól a vizsgaeredmények megtekintésén át mondjuk a szexpartner-keresésig, de erről az irodalom nem látszik tudomást venni. Ma egyes eldugott székely falvakban is a Teleházba járnak internetezni a gyerekek. Nem volt nagy ötlet a két világ párosítása, mert már a valóságban is megtörtént, csak észre kellett venni.

– A különféle formában megírt részek egyben nyelvi sokszínűséget is hoznak a kötetbe. Az e-mail nyelvezet autentikus székely „dumákkal” keveredik.

– Érdekel a kihívás, hogyan tudom összeegyeztetni a narrációt, a székely beszédet és az internetnyelvet, amely sok esetben nem is szavakat, hanem csak jeleket alkalmaz. Hogy miként fér meg egy mondatban például az internetes „nevetés jel” – smiley – mondjuk a „pakurár” szóval. Megfér. Mint ahogy megfér azokban az emailekben is, amelyeket Székelyföldről kapok.

– Nem vagy székely. Hogy tudsz „székelyül” írni?
– A történet egy igazi faluban játszódik, a szereplők közül sokaknak a valóságbeli hasonmása is létezik. Sokat ebbe a bizonyos faluba, ahol ráadásul a székely tájnyelvnek is egy külön dialektusát beszélnek. Egyébként volt olyan olvasóm, aki a kötetben használt nyelvjárástól megmondta, hogy „Székelyszolyva” melyik vidéken helyezkedik el. Tehát nagyot nemigen hibázhattam. Mellesleg, amikor megírtam a regény egy-egy fejezetét, mindig elküldtem – emailen, persze – három ott élőnek, nyelvi kontrollra.

– Néhol idillinek tűnik az általad ábrázolt székely világ a mocskos Pesthez képest.

– Akár így is lehet olvasni, bár ezeket a részeket én inkább a transzilvánista regény paródiájának szántam.

Két hónapja jelent meg Haklik Norbert Big Székely Sót című regénye az Ulpiusháznál. Az első kiadás másfél hónap alatt elfogyott; a második hamarosan kikerül a nyomdából. A Székelyszolyván, Budapesten és Hollandiában játszódó történet főhőse az Európát járt Barna, aki hazatér Székelyföldre. Először a marihuánatermesztéssel próbálkozik, majd titokban bekamerazza a falut, és elindítja az interneten a Big Székely Sót, ami rendkívül népszerű lesz. A fondorlatosan megírt kötetben több szál – a narrátor meséje, e-mailek, internetes fórumok, a székely szólások – keveredik össze ironikus egésszé. A szerzővel a kötetről és Erdélyről beszélgettünk.

A székelyek persze elég öntudatosak az anyaországiakkal szemben, akiket csak „pestieknek” neveznek, de itthon is megvan ennek a megfelelője: sokan hiszik azt, hogy a Kerepesi úton túl már csak puszták és legelők vannak...

– A regény végén a valóságos nézői ellepik a falut. Az érkezők egy része mintha a tipikus magyar jobb-, más része a baloldali értékeket képviselné. Mindenki megkapja a magáét.

– Kapja is meg, nem? A regénybeli rajongók a Székelyföldre érve nem a valóságot látják, hanem saját Erdély-sztereotípiáikat ütköztetik. És a való világban is: ha valaki a határon túli magyarokról beszél Magyarországon, többnyire éppen azokat a sztereotípiákat fogalmazza meg, amelyeket az általa kedvelt politikai oldal hangoztat. Egyesek szerint a románok mind erdélyi magyart akarnak enni reggelire, akiket ezért Budapestről kell megvédeni, és persze majd ők, innen mondják meg, hogyan; mások szerint pedig a székely igazából román, ráadásul huszonhárom millió, és folyton azon mesterkedik, hogy elvegye az itteniek nyugdíját.

– Magyarország nemcsak a határon túliak ügyében megosztott. Megosztott például az irodalom is: most a politika mentén szétszakadt „népi” és „urbánus” vonal mégcsak nem is vitatkozik, hanem egyszerűen nem kommunikál. Íróként mit lehet kezdeni ezzel?

– Íróként a szövegszerkesztővel szeretek kommunikálni. Egyébként, ha valaki csak egyféle irodalmat olvas, az hülye lesz. Ha egy íróval megismerkedem, nem szokott érdekelni, hogy melyik oldalon áll – mindegyiken vannak jók és kevésbé jók. Ez az egész nem az irodalom, hanem Magyarország problémája. Ha valaki baloldali, akkor nagy valószínűséggel úgy véli, hogy a másik oldal intoleráns, idegengyűlölő és maradi, míg a jobboldaliak szerint a másik oldal nemzetvesztő és gyűlöli a határon túli magyarokat. Ami engem illet, úgy is lehet nem baloldalinak lenni és az elcsatolt területekre járni, hogy az ember közben a székelyeken kívül olykor meglátogatja mőc barátait is, sőt, megtanul románul és szerbüln. Ugye, mekkora intolerancia? **Péntek Orsolya**

Hiteles képek

Interjú Bonyhádi Károly tervezőgrafikussal Fény elemek c kiállításáról

– Elsősorban alkalmazott grafikus vagyok, de ezzel párhuzamosan művelem a fotózást már kezdetektől fogva, s ez arra is jó, hogy a személyiségem más-más részeit élhetem meg e két alkotói attitűd gyakorlása során. Míg az alkalmazott grafika és a tipográfia egy intellektuális kihívás, és elsősorban a szakmaiságot jelenti számomra, addig a fotózás (újabbban a digitális képek készítése) inkább az önkifejezés eszköze. A képalkotás indítéka nálam főleg konceptuális eredetű, de az eredeti elképzelésem a megvalósítás során számos improvizatív elemmel bővül. Ezek az előre nem tervezhető változások gyakran olyan intenzívek, hogy az az érzésem, egy pont után a képek maguk „csinálják” önmagukat.

– Mit takarnak a kiállítás címében megfogalmazott fény „elemek”?

– A négy őselemet (tűz, víz, föld, levegő) a középkorban kalligrafikus jelekkel ábrázolták. Ezek a jelek geo-

metrikus, stilizált megjelenítésükben rokonok a mai kor vizuális attribútumaival: a piktogramok, emblémák, logók képi világával. Digitális képeimen az elemek jelei (vagy talán logói?), a néhol kompozíciójukban geometrikus jelként működő emberi testek, és az elemek jelentését megidéző érzelmi töltés jelenik meg. A látvány megjelenítéséhez ecsetként a fényt használom (fény-képezés). A valóság három dimenziója a képek fehér szegélyén belüli (néha azon átszakadó) két dimenzióvá, a lendület vonalakká, a túlcsoportuló fények foltokká, a jelek neon elemekké: fényelemekké válnak.

Ez a kiállítás 2003-ban debütált. Ha ma állítanám össze, már másképp csinálnám: túl „szépek” lettek a képek.

– Mítől váltak „túl széppé”?
– Abból adódóan, hogy a szituáció, s maga az aktábrázolás is egyfajta esztétikai kíváncsiágot szorított belül működik. A látvány, a képi világ is azt diktálta, hogy az esztétikum felől közelítsek. Szépek voltak a modellek, szépek voltak a fények, és az ember időnként „elgyengül” és hagyja, hogy a képek is azok maradjanak.

– A digitális eszközök – nem technikai, hanem művészi értelemben – adnak-e valamiféle pluszt?

– Két okból is. Maga a médium más, szemantikai értelemben más. A digitális kép objektivitása, hitelessége az ana-

lóg fotográfiához képest kérdéses, mivel más a valósághoz való viszonya. Amit a fotótól elvárunk, hogy objektív dokumentum legyen, itt eleve nem létezik. Maga a képalkotási folyamat is virtuális, hisz fizikailag nincs is kép. A monitoron megjelenő kép is csak egyfajta illúzió, ami fizikailag csak a nyomtatásban ölt testet. A másik ok az, hogy a számítógép technikai értelemben ad egyfajta szabadságot, ugyanakkor önkorlátozásra is készlet. Csak olyan beavatkozást hajtok végre számítógéppel, amit fotótechnikával amúgy is meg lehet csinálni.

– Ez is egyfajta hitelesítés...
– Így van. A digitális felvételi technikával, számítógép használatával elsősorban a fotóműtermem eszközparkját bővíttem.

De ha már hitelesítésről esik szó, illyennel az analóg fotográfiában is találkozhattunk a fotópapír közepén vékony fekete kerettel szegélyezett képek esetében. A keret itt több pusztán dekoratív funkciót lát el, mint a nagytitű gépeké. A keret felé tolnak, egy vékony fénycsík képződik, ami előhívás után egy fekete keretet hoz létre a papírképen, ezzel igazolva, hogy az exponált teljes képméret – a képkivágás

megváltoztatása nélkül került a fényképre.

– De miért e bizonyítási kényszer?
– A hetvenes évek vizuális kísérletező műhelyeiben a fotográfiának kiemelt szerep jutott. Egyfelől próbálta felfedezni a maga mediális sajátosságait, másrészt a térben és időben megvalósuló képzőművészeti alkotások, cselekvések megragadását és rögzítését szolgálta. Mindkét esetben meghatározó a fotó és a valóság viszonya. A fénykép ábrázolta valóság hitelessége alapvető elvárás, márpedig a fotográfia ekkor már technikailag számos ponton lehetőséget adott beavatkozásra a kép létrehozásának folyamatában. A fénykép objektivitása meginni látszott. A fekete keret kísérlet arra, hogy visszaterelje a fotót eredeti mediális eszköztárának irányába.

– Talán Eco mondta, hogy ha Michelangelónak a mai kor technikája állt volna rendelkezésére, s elkészített volna sok száz Piéta-t, ma egész másként értékelnénk őt...

– Ennek a veszélye feltétlenül megvan. Magam is gyakran riadtan veszem észre, hogy ez a fajta technika egyszerűen ontja a „jó” képeket. Ettől kezdve azonban kérdéses, hogy ma is az-e a jó kép, amit tegnap még annak gondolunk.

– Konceptuálisnak nevezte a kiállítás anyagát. Körvonalazódik-e már egy új koncepció?

– Ennek a kiállításnak néhány képe kijelölt számomra egy teljesen új koncepciót. Most ezen dolgozom. Ezek a munkák reményeim szerint a jövő évben láthatóak lesznek Budapesten. Ez az új téma – bevallom – pillanatnyilag jobban is foglalkoztat, mint a most látható kiállítás anyaga. **Nemes Attila**

A sín, 80x60 cm, olaj, akril, vászon
(József Attila évforduló, Tematikus kiállítás – Mestermű Galéria, Veszprém)

Az „öreg hölgy” hűségese hódolója

Veszeli Lajos festészetéről

Aki a Balaton és vidék kortárs képzőművészetével kíván megismerkedni, aligha kerülheti el Veszeli Lajos festőművész balatonalmádi otthonát, műtermét. Egyike azoknak, aki jó ismerője a Balatonnak, s különösen a tóhoz kötődő képzőművészeknek, sőt irodalmároknak, zenészeknek is. Joggal mondják róla, hogy a Balaton polihisztorja, vagy Péntek Imre költő megfogalmazása szerint „a Balaton-vidék Don Quijote-ja, akinek ugyan lóva gyakorta összeroskad, de a rajta ülő vitéz csonka dárdáját szorongatva a csillagokba néz”. Veszeli Lajos ugyanis olyan ember, aki alkotó tevékenysége közben közéleti feladatokat is vállal, és szinte szüntelen harcot vív „a homo dilettánsok” megfontolatlansággal hozott döntéseivel szemben. S ha már emlitem közéleti szerepvállalásait, nem feledhetem az organizátort sem, hisz megalapítója és vezetője az egykori balatoni nemzetközi művésztelepnek, a Napló Galériának, a Balatonalmádiban megrendezésre kerülő Balaton Tárlatnak. Mihály Gáborral létrehozta a Padlásgalériát,

majd Új Balaton címmel művészeti folyóiratot indít és szerkeszt. 2002-ben megválasztják a Veszprém Megyei Művész Céh céhmasterének.

Veszeli Lajos a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola rajz szakán szerzett diplomát, majd esztétika kiegészítő szakot végzett Budapesten. Tizenkét éven át volt rajzolóművésze és képzőművészeti szerkesztője a Veszprémi Naplónak. 1992-től szabadfoglalkozású festőművész. Rendszeresen szerepel hazai tárlatokon. Számos külföldi városban állította ki műveit. Évente két hónapot tölt Görögországban a Peloponnészoszi-félsziget csücskén található Skoutariban alkotómunkával. Festett az észak-afrikai sivatagban, Walesben, Tel-Avivban, Kuvaitban... Mindenekelőtt 1979-től Balatonalmádiban és a környék falvaiban festi a Balatont. Alkotásainak többsége balatoni kép.

Veszeli Lajos pályájának kezdetén nagyapai emlékek, családi vonatkozású történetek, vasi tájak ihle-

tik grafikáit. Ezek közül megrázó élményként jelenik meg az I. világháború, majd az azt követő Trianon. Az utóbbit nagyapja portréja ihlette. Ceruzarajz sorozatot készített, mely Szidiropulosz Archimedes Trianon utóélete című kötetében illusztrációként is megjelent. A valóságot hűen tükröző grafikái helyet kaptak a hatvanadik születésnapja alkalmával rendezett balatonfüredi tárlatán, mely egyben eddigi festői pályájának összegzését is felmutatta.

Művészpszichológiai értelemben az alkotásra hívatottak általában tudatosan és ritkábban kevésbé tudatosan végzik cselekedeteiket. Zsubrits Attila Művészi alkotófolyamat és megváltozott tudatállapot című tanulmányában arra hívja fel a figyelmet, hogy „a tudatosan kontrollált esemény jól elkülöníthető az álomtevékenységtől, a képzeleti működéstől vagy a különféle pszichoaktív szerek által előidézett élménytől... A meditáció során meghatározott technikák segítségével érhető el a tudatváltozás. Különböző gyakorlatok, rituálék valamint kognitív erőfeszítés vezethet el újszerű tapasztalatokhoz. (...) a művészek alkotás közben – az ihlet és a „múza csókja” igézetében – szintén az általános élelményüktől megkülönböztethető lelkiállapotba kerülnek. E változás szükséges ahhoz, hogy létrehozzák műveiket.” Zsubrits lélektani megállapításai Veszeli Lajos alkotói időszakaira is érvényesek. Különösen azokra az alkotásaira, melyeket áthatja a spiritualitás, az ars sacra vagy a görög mitológia. Bibliai vonatkozású képei azt bizonyítják, hogy nem hátrált meg a természetfölötti, a misztérium előtt a racionalizmust éltető ideológia korszakában. A Balatonfüzfi Római Katolikus Templom felkeresése készített oltárképei Keresztelő Szent Jánost és a fatimeit jelenést idézik. Bizonyára őrzője annak a folyamatnak, amit az egyház és a művészet viszonyának mozgalmass története felmutatott, s jól tudja, hogy évszázadokon át az egyház a művészet édesanyjának számított, vagyis a hittartalom adta a művészet motívumait és témáit.

Festészetének jellegzetes vonulatát alkotják a görög mitológiát idéző képei. Az égből a tüzet ellopó Prométheusz, aki az emberi haladás, az emberben lévő teremtő erő jelképe Veszeli képen zöld és kék színek között mutatja fel alakját, kitért karjai között a tűz lángcsóváival. A befogadót a drámai hatás ellenére a fényre figyelteni. Sugallata: az ember nem más, mint

Megkopott aranyhíd
120x96 cm, falemez, vegyestechnika

A lovag,
140x70 olaj, akril, vászon, 2001

örökös faklya, léte az örökös küzdés. Az olimposzi istenek párharca című fatáblára festett képen megmevedett „keretekből” kilépő isteneket látat. Káosz és szürkeség, aranyló színekkel bedeszkázott ablakok és szín és formatörredékek mozgalmass egyíttáthatóságában feloldódó isteneinek lépteivel sejtelmes világot varázsol. Azt az érzetet kelti, mintha a hőrosok, vagyis a félistenek világa folytatódna korunkra vetítve, bizonyos társadalmi szinteken.

Döbbenetes triptichont alkotott Arisztotelész és Platon szirtakija című groteszk festményén. Aranyló háttérrel, frivol táncleptekkel ábrázolja a két jelentős filozófust. A kép színeiből és alakjainak mozgásából emlékeinkbe idézhető zene humort és fricskát mutat egyszerre, utalva korunkról alkotott nézeteink harcára.

Veszeli eme festményein is kitűnően alkalmazza a színeket, melyek gondolatosságának felerősítését segítik, összhangban a mitológiára való hivatkozásaival. Konsztantina Kantizelieri írja „Zeusz” és a „Szamotrakéi Niké” triptichonjairól, hogy nála „a mitológia egyfajta szimbolikus kódexként működik, ősi gondolatok és víziók válnak képpé, mint például a szabadság, a hit és az igazság. Veszeli műveiben a figurák állandóan szárnyakkal jelennek meg, szárnyakkal, melyek a fantázia és az álom világába emelnek. Talán egy olyan helyről van szó, ahol a lélek egyensúlya helyreáll. Egyféle katarzisz, amellyel valamennyi ókori civilizáció foglalkozott, ám az anyagivá vált nyugati civilizáció elfedte ezt, amiért most súlyos árat kell fizetnie...”

Az erők küzdelme II.
80x35 cm, olaj, akril, vászon

Jégbe zárva
110x92 olaj, akril, vászon, 2004

A görög mitológiát képeibe építő festő az „idő múlását” saját élményei, tapasztalatai alapján faggatja. Kék, barna, sárga és lila szín- és formatörredékeket felvonulatotó vásznain, táblaképein életrel alkotott meditációit sugallják hasadozó kövei, vízi örvényei. Az élmények háttérét a szüntelen változó Balaton vidéke szolgáltatja. Lelkiségeben a jó és a rossz harca él a természet csodálata közben. A télben és szelekben töredező fák, nádak, s mindazok a pusztításokat idéző emlékek, melyek a Balatont, az ott élő embereket érték, korántsem mentesek tőle. Magára is vonatkoztatva festi meg Cervantes Saavedra elmés Don Quijote-ját. A társadalmi visszasságokat és az emberi gyengeségeket gúnyoló és ostorozó irodalmi mű, nem csupán gondolatai kifejezését szolgáló kifejezési eszköz, hanem életére utaló tény, s tisztaság iránti igényének megjelenítése. Az ő lovagjának szárnya „elszállt”, csupán egeket kémlelő arca töretlen. Girhes lóva már-már ég és föld között baktat, ám a Nap épp most száll föl a Balaton egére. Vásznonra vitt színeivel mintha azt hangsúlyozná, hogy érdemes élni az emberbe plántált humánus erejében rejlő hitért, az igazért, melyre előbb-utóbb fény derül.

Veszeli idő képei nem az állandóságról szólnak, ahogy a Balatont idézők sem.

A Jégbe zárva, Balatoni turolás, Látomás, a Horizont... s a többi festményei a szüntelen változó, Zákonyi Ferenc (a tó kiváló krónikása, történésze) metaforája szerint az „öreg hölgy” szerelméért írónak. Veszeli, aki szinte naponta találkozik a mólókon

horgászokkal, különböző munkálatokat végző szorgos emberekkel, akiknek az élete egybefonódott a tó mindennapjaival. Ő rájuk gondolt, amikor megfestette Megkopott aranyhíd című alkotását. Komor, barna és kék színei a mellőzöttek világáról árulkodnak. A móló értelmezése szerint az a híd, mely elveszti „aranyát”, vagyis az embert. Párába szökő és földre hajló nádak ringnak a szélben. Ember sehol. Különbö csend van és délután. A balatoni világ óriás vázlatának homokba süppedt lábnyomában is hever a csend, a ki tudja meddig tartó csend. **Büki Attila**

Veszeli Lajos fontosabb kiállításai 2000-től

- Budapest, Madách Színház, Tolnay Szalon, 2000
- Budapest, Terézvárosi Galéria, 2000
- Siófok, Kálmán Imre Múzeum, 2001
- Balatonfüred, Art-East Galéria, 2001
- Athén, G. Koridisz Galéria, 2001
- Fürstenfeld, Városi Galéria, 2003
- Balatonfüred, Kisfaludy Galéria, 2006

Kollektív kiállítások

- Genova, Palazzo Ducale, 2003
- Budapest, Nádor Galéria, 2004
- Budapest, Újpest Galéria, 2005
- Keckemét, Cifra Palota, 2006-08-13

Kis Ikarus
40x34 cm, fatábla, olaj, akril

Erotikum, esztétikum, egzotikum

Katona Miklós fotóművész győri kiállításáról

A festészet évezredes távlatban az emberiség ábrázoló, önkifejező eszmékkel kapcsolatot kereső művészeti ága. A fotográfia a 19. századtól tölt be hasonló funkciókat. A fotográfia káprázatos pályát futott be. Alig több mint másfél százados történelme során, olyan fejlődésen ment keresztül – mind felfogásban, mind technikában –, hogy a nagy múltú művészeti ágak egyenrangú társa lett. Mindehhez hamar társult a mozgókép, amely aztán igazán átalakította a 20. század gondolkodását, immár folytatódva a jelen századunkban. A rohamosan átalakuló civilizációs életforma a filmben, majd napjainkban már a videóban és a digitális képrögzítésben találta meg legadekvátabb kifejezési formáját.

A festészet és a fotográfia viszonya először mintha úgy alakult volna, hogy – épp a fényképezés pontos, egzakt, valóságrogzító ábrázolási lehetőségei miatt – a festészetben visszaszorultak a realista áramlatok és nagyobb teret kapott a fantázia, a képzelet, meglálatott az elvont képi nyelvezet, el lehetett szakadni a látott, közvetlenül tapasztalt valóságtól. Aztán a fotóművészet autonómitásával itt is megtörtént az elszakadás a látványtól, s e művészeti ágak kölcsönösen hatnak egymásra. A fotográfia e lehetőségei alapvetően befolyásolták a 20. század festészetét, átnyúlva századunkba (még képzőművészeti felfogást is elneveztek róla a „forónaturalizmus” terminus technicus révén), s a fotográfia eszköztára is beemelődött a képzőművészetbe, igen elterjedtek a fotóhasználat és -alkalmazás különböző módjai, de a fényképet is folytonosan alakították, folytonosan megújították „festészeti beavatkozások”.

Mindezt azért fontos ilyen módon levezetni, mert Katona Miklós fotóművész egész életében, életművében, művészeti gyakorlatában és most Győrben bemutatott kiállítás anyagában is több, az előző gondolatmenetben felvillantott jelenséghez szervesül művészi munkásságával. Ritkán mondható el kortárs művészről, hogy életművében egyaránt fontos a fotó és a mozgókép. Esetében azonban ez az igazság, bár más-más funkcióval. S ritkán mondható el alkotóról, hogy egyaránt fontos számára a valóság sajátos fotográfiai rögzítése és a saját maga által alkotott festői látomások fotográfiai megjelenítése. Mindemellett az is ritka, hogy valaki olyan széles tematikában érezze otthon magát, miként azt az életművében érezzük.

A most ismét kiállító – és szinte ünnepeles alkalomból Győrbe visszatérő (erről majd később) – alkotó hosszú éveken át elismert filmoperatőr (aki épp Győrben és környékén forgatott mintegy négyezer (!) riportot, filmetűdöt) és fotóművész. Mint a mozgókép művésze is, rendkívül érzékenységgel rendelkezik a mozgás, az egyes fázisok áttünéseinek, az egyes jelenségek folyamatos mozgása ábrázolásához, a fontos pillanatok megragadásához.

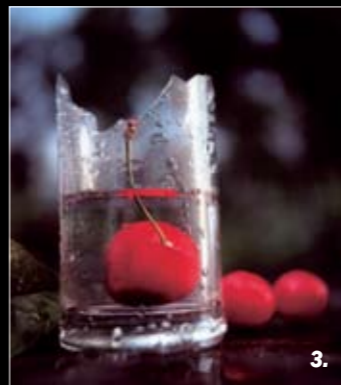
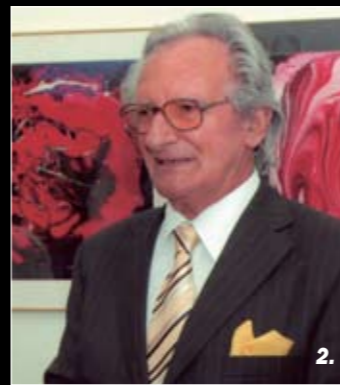
Mint fotográfus pedig érdeklődéssel fordul a szinte teljes világ jelenségei felé, foglalkoztatja őt a női test szépsége, utazási élményeit művészi riportfotókban meséli el, folyamatosan készít táj- és természetfotókat, otthonosan mozog a reklám, az alkalmazott fotográfia területén. Jelképesnek is tekinthetjük egész művészetére, hogy sok alkalommal egyszerre

és egy időben volt kezében filmes kamera és lógott nyakában fényképezőgép, melyeket váltakozva használt az éppen látott jelenség megörökítéséhez. Katona fotói is – valószínűleg ezért – mindig rejtenek magukban valamiféle belső mozgást, dinamikát.

Így van ez sajátos akt fotóin, mely műfajnak egyértelműen egyik legkiválóbb hazai művelője, akinek azonban a nemzetközi megmérettetésben is vannak jelentős sikerei. Így volt ez a világhírű Penthouse folyóirat pályázatán. Katonának kivételes érzéke van a szép női test felfedezéséhez, meglátásához, de ehhez párosul a környezet mindig nagyon eredeti megválasztása, a fények varázslatos érzékeltetése és a fotótechnika csúcsmínőségű alkalmazása. Készít aktot műteremben és természetben. Az előbbi esetében minden esztétikai értéket maga a test sugároz – természetesen a fényalkalmazás kivételességével –, az utóbbi esetben pedig harmóniát teremt fával, vízzel, natúrával és az egész mű válik műtárggyá. A csúcspontok és surlófények egyidejű vagy épp változatos alkalmazása fokozza élményünket. S Katona Miklós a szó szoros értelmében szépen egyensúlyoz az erotika, az érzékiség határterületein, s képes távol tartani magát az érzéltől.

Az emelkedett szépség és esztétikum mintegy ellentéte, az e kiállításnak is fontos képanyaga, az indiai fotográfiai sora. A képek a nehéz körülmények ellenére, melyben keletkeztek, kivételes pillanatok ragadnak meg, szintén rendkívüli igényességgel, olyan portrékkal, melyekben sorsok, történelmek, mélységek és ősiségek egyaránt megjelenítődnek. S itt vannak portréi: ismert személyiségekről, művészekről, közéleti emberekről (Kondor Katalin, Szegvári Károly, Kabos László, Tóvári Tóth István), melyek a fotográfus nagy empátiakészségéről is tanúskodnak, arról, hogy milyen mély kapcsolatot tudott teremteni alanyával, túl azon, hogy egyedülálló technikai igénnyel készültek e munkái is.

Kiállítás felvillantja reklám- és alkalmazott fotográfusi munkásságát is. A könyvborítóra kerülő portré, a nap-tárba kerülő aktfotó, a csapágy vagy a cipő kiemelése bizonyítja, hogy e külön szakterületet képező ágazathoz is milyen érzékenységgel van. S reméljük, hamarosan kézbe vehetjük azt a könyvet, mely a művész aktfotóiból lesz összeállítva (Miskolczi Miklós bevezetőjével), s melynek költői címe ez lesz: Rebegő szélben látlak...

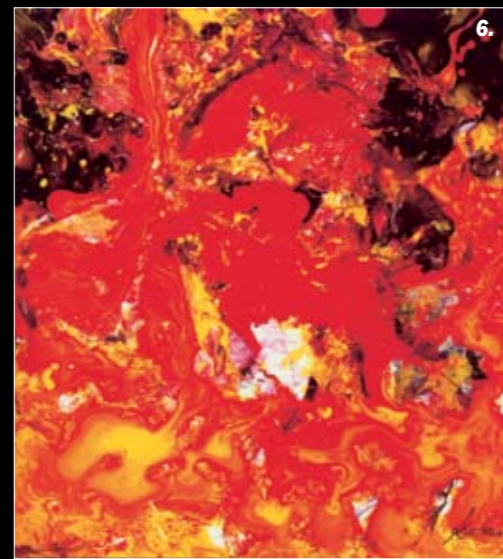

Rengeteg utazási élménye megörökítése közül pedig szinte borzongató látni amerikai, new yorki felvételeit, melyek a Szabadság szobor és a még álló iker-tornyok látványával érzékenyen emlékeztetnek az induló 21. század egyik meghatározó kataklizmájára, de azt is jelzik, hogy a művész milyen érzékeny műszer is, aki megsejt globális problémákat, aki – tán tudat alatt – ráérez létező folyamatokra. Ugyancsak new yorki pillanatképe pedig a lóval és az autóbusszal (és azok pirosainak, vöröseinek interferenciájával) szintén rendkívüli megfigyelő, megörökítő szemre vall.

S itt vannak természet- és tájfotói, melyek erősen kötődnek a hely szelleméhez. Ezeket is átéltség, intenzív azonosulás jellemzi, felfokozott hatása lehet Győrben például győri sikátorképének vagy téli Rába-fotográfiáinak. Ugyancsak szinte külön terület fényképcsendéleteinek személyes atmoszférája, különleges hangulata.

Aztán Katona Miklós, mint a mozgókép, s mint az állókép művésze belső készteretést érez arra, hogy érzelmeit,

indulatait egy olyan kép-formába öntse, amely immár festmény. A képépítés legújabb módszere nála nagyon belülről motívált. Lendületes, expresszív hangulatú festményeket készít, melyek sokszor különleges object-té, sajátos kollázsra, sőt – elnézést a sok idegen kifejezésért, de fontosak – assemblage-zsá alakulnak. A festékrétegekbe beépülnek virágok, tárgyak, fémháló és más anyagok. A létrejött friss mű dinamikus kompozíció, általában tiszta, eleven, meleg színekkel. E képek tehát nem filmanyagon keletkeznek, ám mégis visszakérülnek oda, és filmanyagon véglegesülnek. Katona Miklós ugyanis annyira a vérben hordozza azt a véleményét – mondhatjuk: művészi ars poeticája lényegének –, miszerint a kép filmen (vagy dián) születik, azon jöhet csak létre, hogy festményeiről – a szinte csak rá jellemző igényességgel – diákat készít, jellemzően természetes fényben, s ezek nagytáblákból születik meg igen egyéni hangulatú festményfotója, melyek e kiállítás szintén jelentős műegyüttesét jelentik, és egészen új típusú műtárgyak.

forópapírra másolt illetve nagyított kompozíció, annak az is oka, hogy ezzel az újabb alkotói folyamattal képes megragadni azt a pillanatot, amikor a mű festékei, pigmentjei, valójában legszebb árnyalatukat, frissességüket adják, s képes olyan trükkökkel „feldobni” még a mű fény-árnyék viszonyait, melyekkel feltétlenül felemeli az eredeti mű kvalitásait.

A művészre és munkásságára tehát egy egészen individuális komplexitás jellemző. Munkáiban, műveleteiben benne van az operatőr, benne van a fotográfus, s bizony benne van a festői, kreatív, laza felületek, kompozíciók létrehozására képes festő is. Katona Miklós jól érezte meg: az így véglegesült képek erőteljesek igazán, ez az átléptetés az egyik művészeti ágból a másikba, illetve ezek – és az alkalmazott módszerek – szintézisének jelentős innovatív értékekkel bír. Festményfotói ráadásul arra képesek, amire a legmagasabb rangú művészet. Nem diktálja számunkra a látvány értelmezését, szabadságot ad a nézőnek, a befogadónak. Címeivel ugyan ad egy képzettársítási támpontot, de aztán kiki a maga fantáziájával és képzelőerejével fogadja be – de mindig emócióval telten – e műveket, melyek az égbe, földre, víz alá, az éjszakába, a tűző napfénybe egyaránt elvezetnek minket, s melyeknek éltető eleme e munkáinál is a fény.

Jelentős esemény Győrben a Városi Művészeti Múzeumban ez a kiállítás, hiszen jubileumi alkalom is egyben. Katona Miklós, aki itt született a közelben, aki Győrben érettségizett, akinek ez a város döntő élményeket adott, itt rendezte első önálló kiállítását is, 1976 márciusában, de akkor még működő győri Múcsarnokban. Harminc év után visszatérve láthatjuk: magasra jutott. Mindezt egy jelentős válogatással több mint száz, kétharmadában színes képpel tárja a látogatók elé, bizonyítva életműve értékességét.

Mint a bevezetőben jeleztem: a festészet és a fotográfia, történelmi méretekben rövid, közös történelmük ellenére át- és áthatotta egymást. Katona Miklós ennek a folyamatnak lett részese fotográfiáival és festményfotóival. Kiállítását sajátosan teljes vizuális élményt ad.

Feledy Balázs

Városi Művészeti Múzeum
Váczy Péter-Gyűjtemény
Megtekinthető szeptember 17-ig

„CIFRAPALOTA”

Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Katona József Múzeumának Képtára és Kiállítóhelye

6000 Kecskemét, Rákóczi út 1. Pf. 165; Tel./Fax: 76/480-776; 30/287-2549;
E-mail: gyergyadeszsu@axelero.hu

A Cifrapalota (Kecskeméti Képtár)

III. Kortárs Keresztény Ikonográfiai Biennále – OLTÁR
címmel országos kortárs képző- és iparművészeti kiállítást rendez

A kiállítás tematikája: 2002-ben, az első alkalommal a Keresztre feszítést és a legfontosabb szimbólumot, a keresztet választottuk, míg a Cifrapalota felújítása miatt egy évet csúszva 2005 tavaszán a Genezis östörténeti részét, a Teremtés könyvének első 11 fejezetét „adtuk fel”. Ezúttal – visszatérve a páros évekhez – az oltár, ill. – pályázat a pályázatban – az ahhoz kapcsolódó liturgikus tárgyak, klenódiumok lesznek a főszereplők. 1. Az „oltár” ezúttal némileg kötetlenebb téma. Nem kell feltétlenül az egyes keresztény felekezetek oltárainak, oltárképeinek formai és tartalmi tradíciókhoz ragaszkodni, lehetőség van magának a jelenségnek, az ég és föld, a materiális és a metafizikus, illetve a racionális és az irracionális világ közötti kapcsolat szakrális „eszközére”, kultikus „építményére” tenni a hangsúlyt, sőt felvillanthatóak más, nem keresztény vallások „oltár-értelmezései” is. 2. A különböző felekezetek oltárhoz (trapeza, úrasztala) és az eucharisztiahoz kapcsolódó liturgikus tárgyaira, illetve az úrvacsora kiszolgáltatásának kellékeire kiírandó pályázatunkat külön kezeljük, mivel itt a funkcionalitás, az előírások betartása kiemelt szerepet kap majd a művészi szempontok mellett az értékelés során. Éppen ezért a biennalén is elkülönítve fogjuk bemutatni a pályázat ezen részére beküldött alkotásokat. Műfaji megkötöttség ezúttal sincs, az objektoktól a táblaképekig, a kerámiától az ötvösművészeti alkotásokig szeretnénk, ha minden műfaj és technika megjelenne a kiállításon. Egyenlő és őszinte örömmel fogadjuk a különböző irányzatok képviselőit, a figurális, a nonfiguratív és az absztrakt műveket, vagy pl. az installáció vagy a fluxus körébe tartozó alkotásokat is.

A kiállítás helyszíne és időpontja:

A kecskeméti Cifrapalota (Rákóczi út 1.) földszinti termei (5 méteres belmagassággal)
2006. december 15 – 2007. február 28. között.

A művek beadásának helye és ideje Kecskeméten:

a Kecskeméti Képtárban (november 6–9., 10–16 óra között)

helye és ideje Budapesten:

a Múcsarnokban, 3-as hátsó kapu (november 7. és 8., 10–14 óra között)

A kiszűrizett művek visszaadásának helye és ideje Kecskeméten:

a Kecskeméti Képtárban (november 23. és 27. 10–16 óra között)

helye és ideje Budapesten:

Múcsarnokban, 3-as hátsó kapu (november 29., 11–14 óra között)

A művek beadásának feltételei:

Műfaj és technikai megkötések nélküli kiállítás, ahol például rajzfilmmel, ruhával, táblaképpel egyaránt lehet jelentkezni. A kiállításra beadott műveket csak megfelelően keretezve, a grafikákat minimálisan paszpartuval ellátva (két méret lehet csak: 50x70-es és 70x100-as) fogadjuk csak el (az ettől eltérő méretű alkotásokat keretezve kérjük). Installáció jellegű művek esetében a kiállíthatóság technikai feltételeit az alkotónak kell biztosítani. A Budapesten beadható művek maximális méretei (kerettel együtt!) sík (és nem összetekert) művek esetében 130x170 cm, míg ez térbeli kiterjedésű alkotások esetében a kb. 40 kg súlyhatár mellett egy mikrobusz raktere a mérvadó. Az ismertetett méreteket meghaladó műveket Kecskeméten lehet beadni. A műveket csak a helyszínen kitöltött adatlappal együtt vesszük át.

A zsűrizés várható időpontja:

2006. november 13.

Beadható művek száma:

A várhatóan nagy számú jelentkező miatt egy alkotó a pályázat két részére csak 1–1 alkotást adhat be. Sorozat esetében a zsűri fenntartja a jogot annak szétbontására, ha az tartalmilag lehetséges.

Katalógus:

A kiállítás megnyitójára színes katalógus jelenik meg. Mivel anyagi lehetőségeink korlátozottak, megköszönjük, ha reprodukciót is tudnak mellékelni.

Kecskemét, 2006. június 24.

ifj. Gyergyádesz László
művészettörténész

Kecskeméti Képtár vezetője, a biennále kurátora

A pályázati adatlap letölthető a www.maktar.hu honlapon, a pályázatok menüpont alatt.

KÉKA GALÉRIA

Közvetlenül Értékesítő
Képzőművészek Alkotásai

Budapest, VII. kerületi Hevesi Sándor tér 1.

KIÁLLÍTÁSI PROGRAM 2006

VOJNICH Erzsébet
festőművész

2006. szeptember 12–29.

BIKÁCSI Daniela
festőművész

2006. október 3–20.

KRAJCSOVICS Éva
festőművész

2006. október 24–november 10.

Gyermekkönyv-illusztrátorok

2006. november 21–december 31.

Tűrés és Tiltás

A Fialat Képzőművészek Stúdiójának
1966-os és 1967-es kiállítása tekinthető meg
az Ernst Múzeumban 1956 emlékére.

2006. szeptember 26. – november 8.

Helyszín:
Ernst Múzeum,
Budapest, Nagymező utca 8.

Dunaszerdahelyen, a Kortárs Magyar
Galériában

Aknay János

Munkácsy-díjas festőművész kiállítása
látható 2006. szeptember 8-tól

A kiállítás támogatói:
Dunaszerdahely Város Önkormányzata
SZK Kulturális Minisztériuma
Illyés Közalapítvány

Megtekinthető:
szeptember 30-ig

Szobrászat és rajzoktatás a Nyugatinál

Élő modell rajzolása, mintázása.

Felvételi előkészítő a Képzőművészeti és
az Iparművészeti Egyetemre a Nyugatinál

Zielinski Tibor szobrászművész
tel: 06 20 372 5252

Zsenyei Alkotóház
Bezerédj kastély

MAK Zsenyei alkotóháza
9766 Zsenye, Szabadság tér 3
Cser Lászlóné, alkotóházvezető
Telefon: 06-94/379-017

Hódmezővásárhelyi
Alkotóház

MAK Hódmezővásárhelyi és Mártélyi Alkotóháza
6800 Hódmezővásárhely, Virág u. 3.
Mártély – hullámtér, Vásárhelyi Pál utca
Rapcsák Katalin, alkotóházvezető
Telefon: 06-20/968-1947

Szigligeti Alkotóház
Eszterházy kastély

MAK Szigligeti Alkotóháza
8264 Szigliget, Kossuth Lajos u. 17.
Dömötör Roland, alkotóházvezető
Telefon: 06-87/461-014

Mártélyi
Alkotóház

Balatonföldvári
Alkotóházak

MAK Balatonföldvári Alkotóháza
8623 Balatonföldvár, József A. u. 10. és 15.
Makár Dezsóné, alkotóházvezető
Mobil: 06-30/670-2803

Galyatetői
alkotóház

Galyatetői Alkotóház
3234 Galyatető, Mező Imre u. 11.
Báthoriné Ottó Julianna, alkotóházvezető
Telefon: 06-70/239-5367

Tisztelt Művészek!

Szeretettel várjuk Önöket
alkotóházainkba!
Jelentkezni lehet a 331-3183,
telefonszámon, valamint
az alkotóház vezetőknél.

Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Pontosítás

Lapunk 6-7. számában, a krakkói fotóhónapról szóló
írásunk megjelenésekor a cikkhez kapcsolódó fotók
adatai még nem álltak rendelkezésünkre, ezért a
hiányzó adatokat ezúton pontosítjuk.

Turay Balázs: Nyugati pályaudvar
Dezső Tamás: Az ügétő végnapjai sorozat egy képe
Puklus Péter: Melinda I.(?)

FRISS EURÓPA / FRESH EUROPE A KOGART HÁZBAN

2005. augusztus 26. – október 8.

A KOGART idén harmadik alkalommal rendezi meg a már hagyományosnak mondható FRISS
EURÓPA / FRESH EUROPE kiállítást. Most azonban a HÁZ mindhárom kiállítási szintjét a Friss
Európa tárlatai töltik be: a húsz budapesti és pécsi képzőművészeti hallgató mellett 12 szlovák, cseh,
lengyel és szlovén friss diplomás művész mutatkozik be, méghozzá mestereivel közösen.

KOGART Ház

Budapest, Andrásy út 112.

A kiállítás megtekinthető naponta 10-18 óráig.

Fotók letölthetők: <http://andrassy112.kogart.hu/download/friss2006/>

Információ: sajto@kogart.hu

Telefon: 06-30-488-2915

MAKtár

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány havilapja
Megjelenik: 10 000 példányban
Kiadja: a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Asztalosné Zupcsán Erika ötlete alapján alapította a MAK

Felelős kiadó: dr. Ferenczy-Nagy István, a kuratórium elnöke

Felelős vezető: Asztalosné Zupcsán Erika, igazgató

Főszerkesztő: Nemes Attila
nemes.attila@maktar.hu

Társ szerkesztő: Kóhalmi Andrea
kohalmi.andrea@maktar.hu

A szerkesztőség munkatársai:

Gömöri Beáta, Bükki Attila, Győri Márton, Reich Éva,
Zielinski Tibor
szekesztoseg@maktar.hu

Szerkesztőség:
1054 Budapest, Báthori u. 10.
Telefon: 428-5001
Fax: 473-1613

Layout, nyomdai előkészítés
Tiszai Szilárd, Szász Julianna
www.sealart.hu

A MAKtár digitális változata megtalálható:
www.maktar.hu oldalon

Nyomdai előállítás:

Press+Print Kft
Felelős vezető: Tóth Imre, igazgató
www.press-print.hu
e-mail: pressp@press-print.hu
ISSN: 1786-7525

Címlapon:

Veszeli Lajos: Megkopott aranyhíd

Az 1899-ben alapított méltán világhírű gyártó termékeit művészek, ill. amatőr felhasználók is teljes megelégedéssel használják.

Széles termékválasztékuk néhány ismertebb termékcsaládjá:

- Rembrandt olajfestékek
akrilfestékek
akvarellfestékek
- Van Gogh olajfestékek
akrilfestékek
akvarellfestékek
vizes bázisú alap
művészceruzák
olajpasztell kréta
- Festőműdiumok, oldószerek, lakkok, alapozók
- Festővásznak
- Festőállványok
- Decorfin hobbyfestékek
(selyemfényű akril, fényes, üveg, porcelán, textil, patina)
- Aranyozó festékek és paszták
- Víz-, ill. temperafestékek
- Panda olajpasztell-kréta
- Ecoline
- Rajztinták

A Royal Talens termékek kizárólagos forgalmazója Magyarországon:

ART-EXPORT Kft.

Művészellátó Szakáruház

1065, Budapest, Nagymező u. 45-47. - tel./fax: 332-61-63 (Nagymező u. 45.) - mobil: 06-20-55-11-349 (Nagymező u. 45.)
tel.: 312-37-86 (Nagymező u. 47.) - web: www.muveszkellek.hu - e-mail: artexport@t-online.hu

E hirdetés bemutatója Szaküzletünkben vásárlás esetén egyszeri, 10 %-os kedvezményben részesül!